

21ΕΣ401 Ειδικό Εργαστήριο Σχεδιασμού

Αποκατάσταση Ιστορικών Κτηρίων & Σχεδιασμός Σύγχρονων Κτηρίων σε Ιστορικό Περιβάλλον

Διδάσκων : Σταύρος Μαμαλούκος

Μάθημα 1

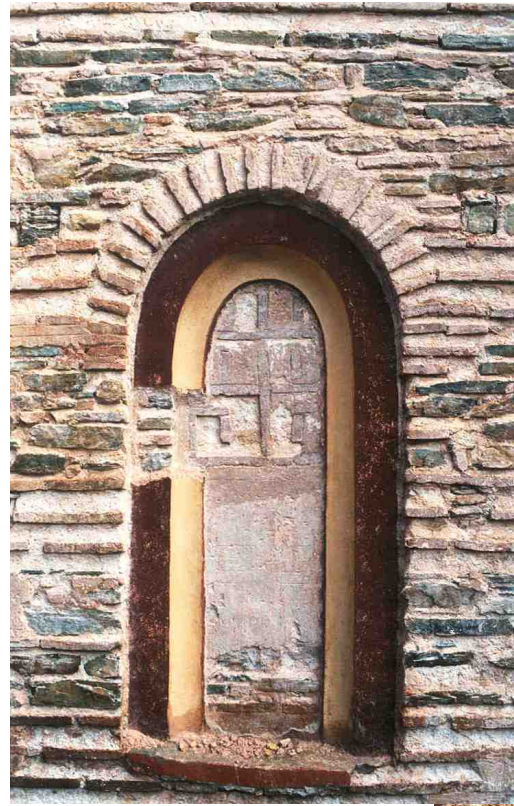
Παρουσίαση της διαδικασίας εκπόνησης μελετών και εκτέλεσης έργων
Συντήρησης και Αποκατάστασης Μνημείων

Κάθε μελέτη και, κατ' επέκτασιν,
κάθε έργο συντήρησης και αποκατάστασης
ενός μνημείου πρέπει να βασίζεται
στην, κατά το δυνατόν, πληρέστερη
δυνατή κατανόηση του μνημείου
ως ιστορικού γεγονότος και ως κατασκευής

Δύο επισημάνσεις :

1. Αναγκαιότητα προσέγγισης των μνημείων κατά τη διάρκεια των μελετών και των έργων αποκατάστασής τους με «φόβο και πάθος», δηλαδή με επίγνωση της ιστορικής και αρχαιολογικής τους αξίας.

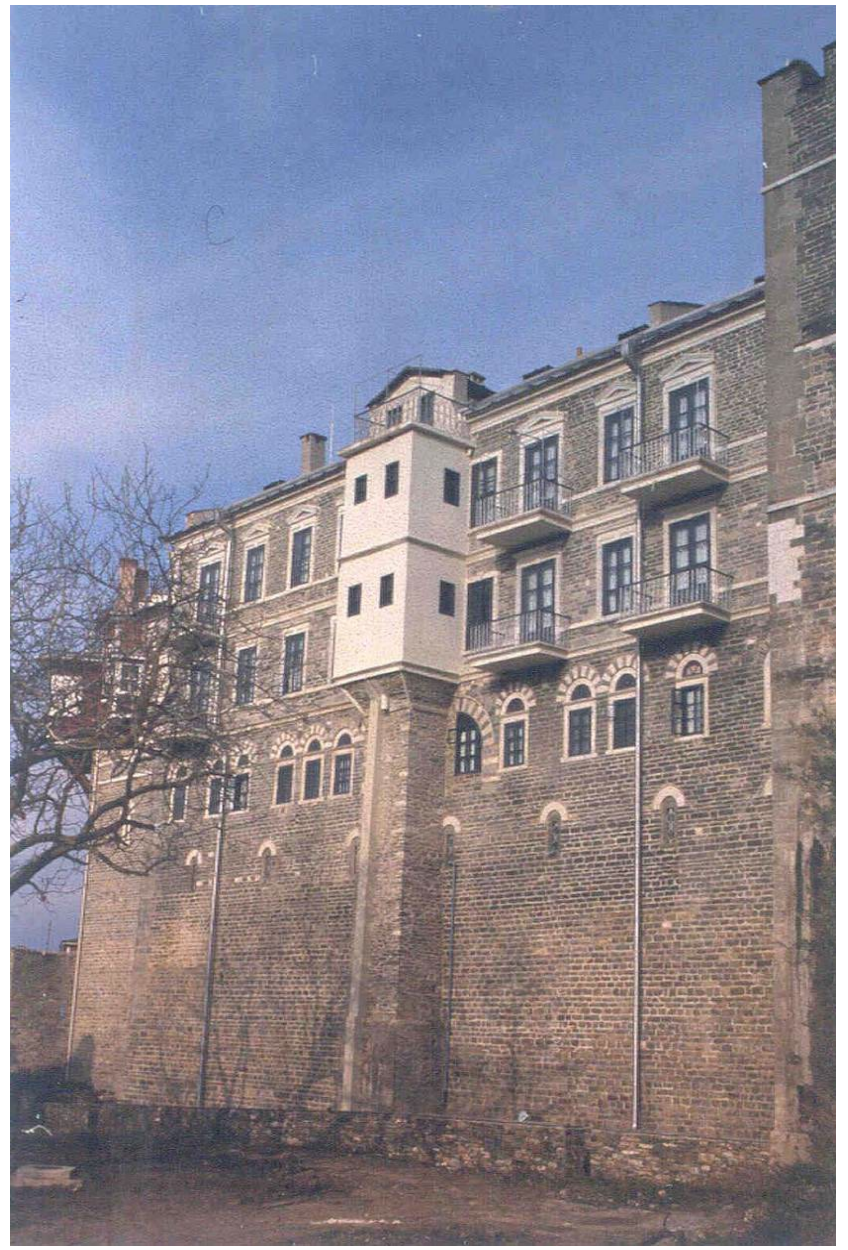
Η προσέγγιση αυτή συνδέει την αποκατάσταση των μνημείων με την - με επιστημονική μέθοδο - σπουδή της ιστορίας της αρχιτεκτονικής τους

Μονή Βατοπεδίου, Καθολικό : αποξηλώσεις, τεκμηρίωση και αναπαράσταση της αρχικής μορφής

Μονή Βατοπεδίου, Καθολικό : αποξηλώσεις, τεκμηρίωση και αναπαράσταση της αρχικής μορφής

Μονή Βατοπεδίου, Δυτική Πτέρυγα : κατά και μετά το έργο συντήρησης και αποκατάστασης

2. Αναγκαιότητα επέμβασης στα μνημεία με «αρχαιολογική πρόθεση και διάθεση». Η αντιμετώπιση αυτή των επεμβάσεων εξασφαλίζει, στο μέγιστο δυνατό ποσοστό τη διατήρηση, της αυθεντικότητας του μνημείου, έτσι ώστε αυτό να εξακολουθεί να αποτελεί και μετά την επέμβαση πηγή ιστορικών και αρχαιολογικών πληροφοριών και όχι να αποτελεί απλώς ένα ειδικής μορφής στοιχείο του περιβάλλοντος, ένα είδος σκηνικού.

Οι επεμβάσεις με αυτό το πνεύμα διακρίνουν τη συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων από άλλου είδους επεμβάσεις σε κτίρια (παντός είδους επισκευές, ανακαινίσεις, εκσυγχρονισμούς κλπ).

Μονή Ιβήρων, Πύργος Αρσανά : συντηρητική επέμβαση με σεβασμό στην αυθεντικότητα
(10η ΕΒΑ (Πλ. Θεοχαρίδης)

Μονή Δοχειαρίου, Νότια Πτέρυγα : βελτιώσεις και εξωραϊσμοί κατά την επέμβαση

Συνοπτική αλλά συστηματική παρουσίαση
της μεθοδολογίας για την εκπόνηση μελέτης :

Χ. Μπούρας, Σημειώσεις Μαθημάτων Αποκαταστάσεως Μνημείων, Κεφάλαιο V

Η διαδικασία εκπονήσεως μιας μελέτης συντηρήσεως και αποκαταστάσεως σε κάθε περίπτωση περιλαμβάνει :

1. **Ανάθεση**

Από ιδιώτες ή από φορείς (δημόσιους, δημοτικούς, εκκλησιαστικούς (μητροπόλεις, ενορίες, μοναστήρια), συλλόγους κλπ)
Συμβάσεις

2. **Έναρξη μελέτης**

Οργάνωση της εργασίας για την εξασφάλιση ποιότητας, ταχύτητας, οικονομίας.

Χρονοδιάγραμμα

Συνεργασία με δημόσιες υπηρεσίες

(λ.χ. κατά τόπους Εφορείες Μνημείων, Κεντρικές Υπηρεσίες ΥΠΠΟ (Διευθύνσεις Αναστηλώσεως), ΚεΔΑΚ κλπ)

3. «Αναγνώριση» και πρώτη προσέγγιση του μνημείου

Εργασία επιτελική που μπορεί να γίνει από τον ίδιο το μελετητή με βοήθεια ολίγων και πεπειραμένων συνεργατών

Τεράστια η σημασία των παραπάνω για την οργάνωση της τεκμηρίωσης, τη διάγνωση, τη σύνταξη των περιγραφών των επεμβάσεων, και της παρακολούθησης του έργου

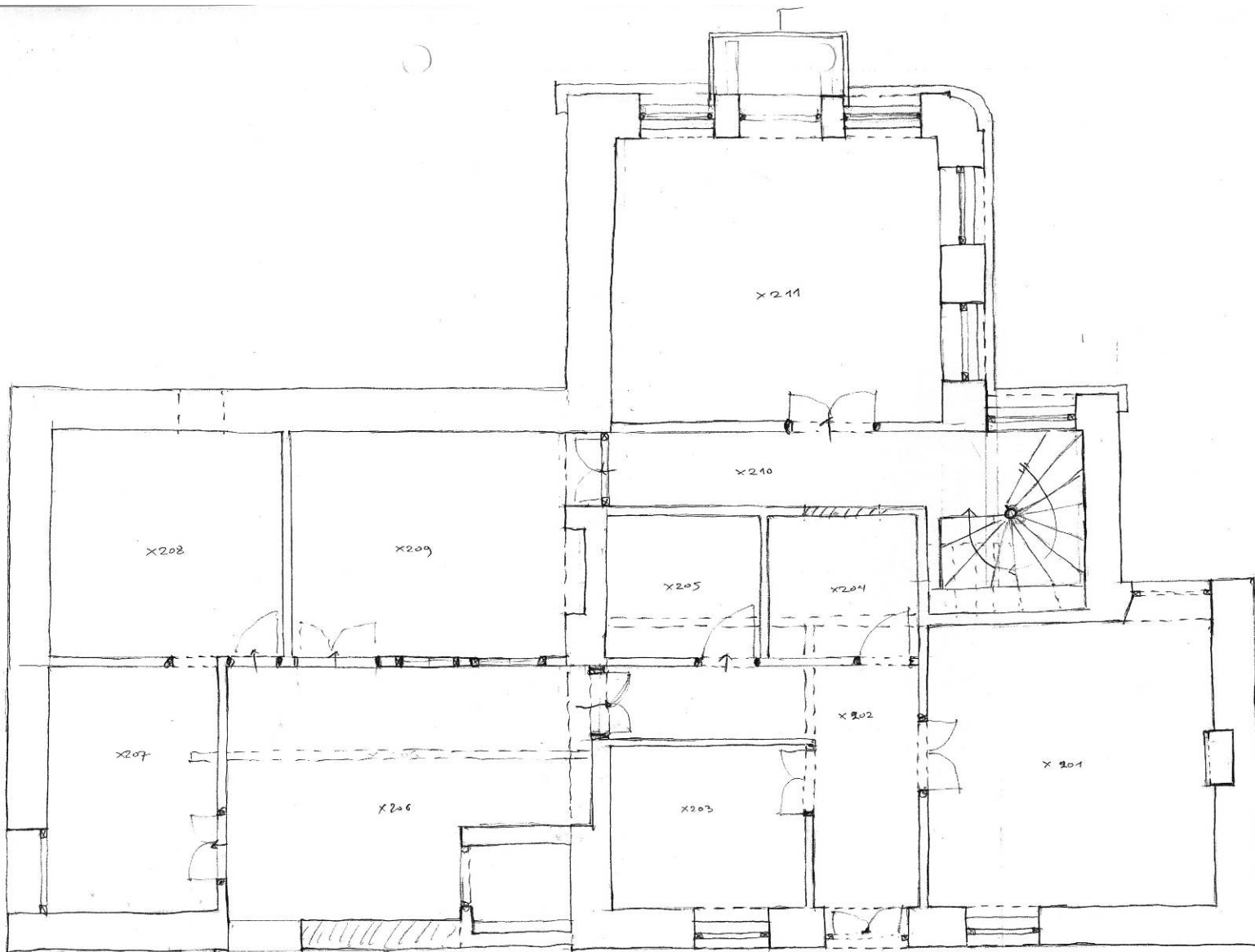
Η «αναγνώριση» και πρώτη προσέγγιση του μνημείου περιλαμβάνει :

Περιήγηση του μνημείου, κατανόηση του χώρου, ιδιαίτερα σε σύνθετα κτίρια

Σύνταξη σχεδίων υποδομής (σκαριφήματα εξ αρχής ή ελεγμένα υπάρχοντα σχέδια)

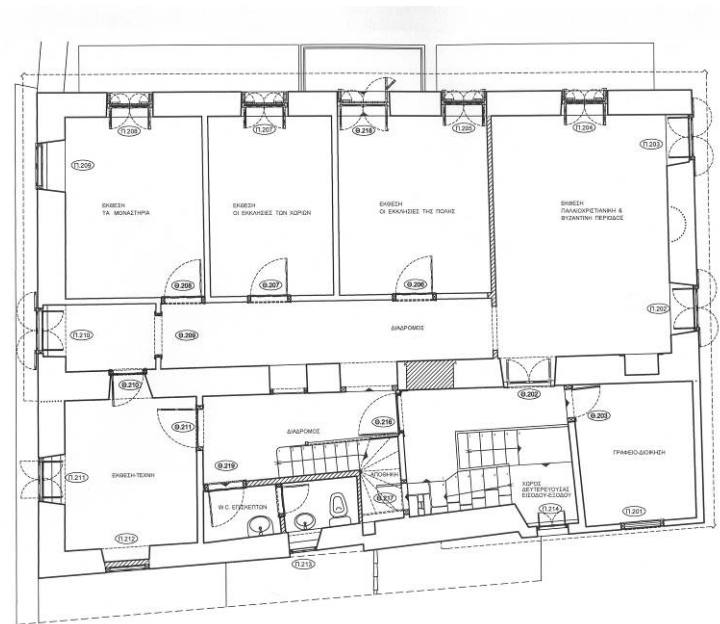
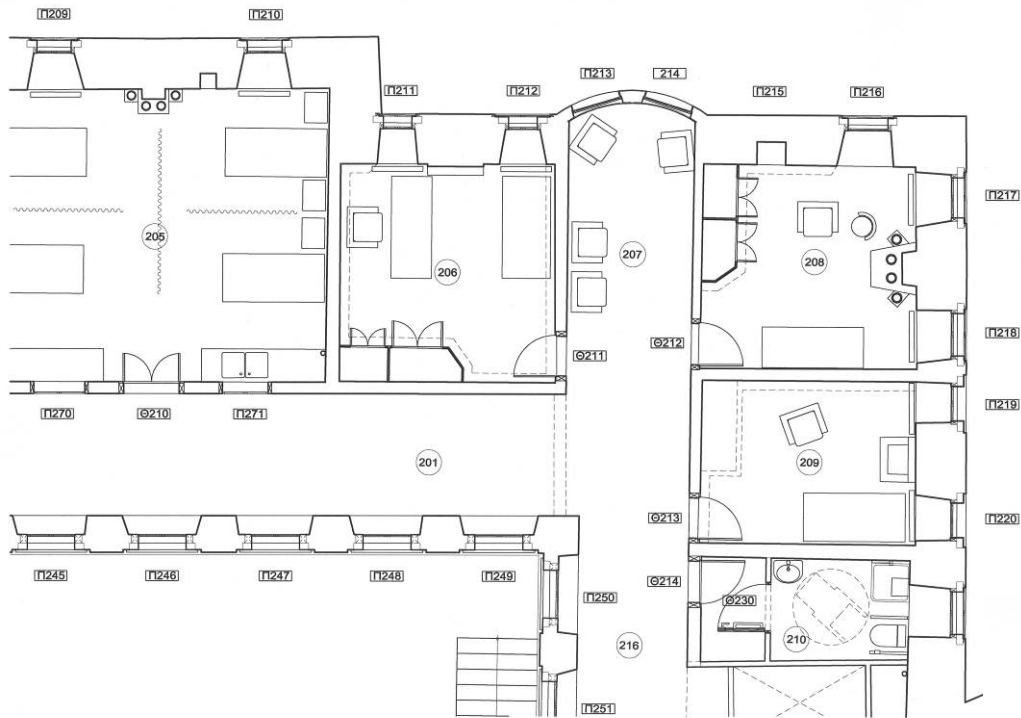

Μονή Σίμωνος Πέτρας, ιδιαίτερα σύνθετο οικοδομικό συγκρότημα

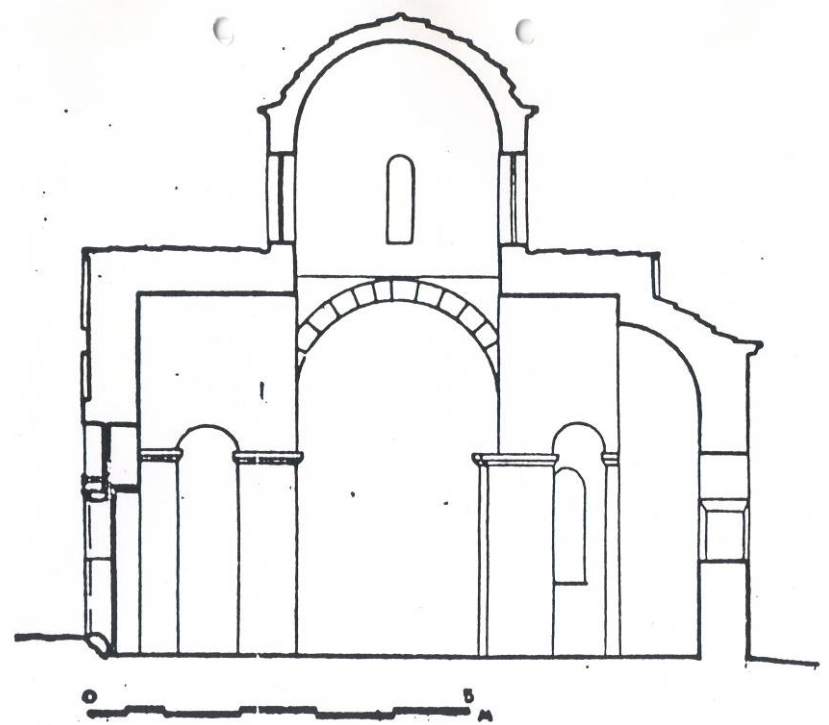
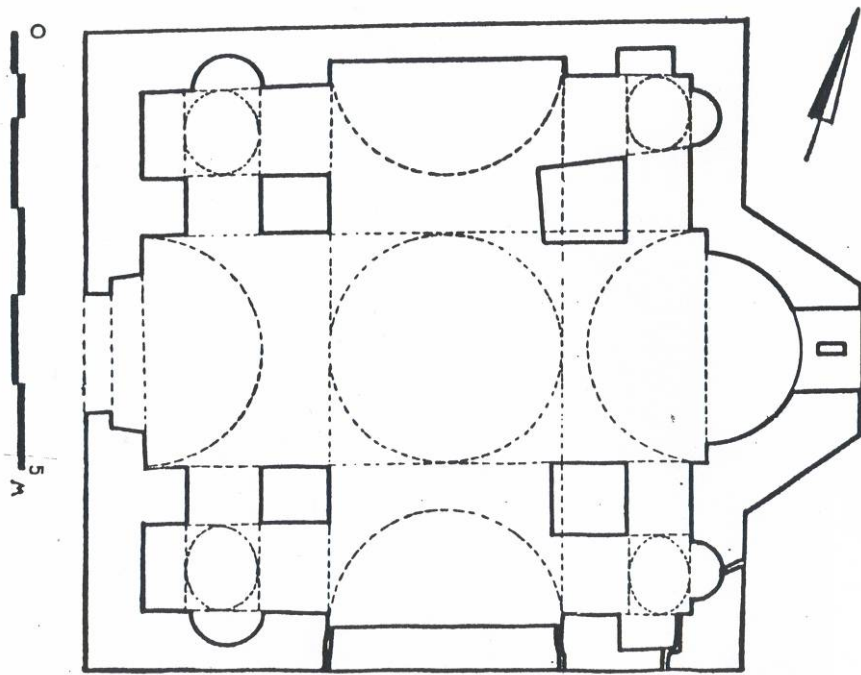

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

ΣΥΜΗ
 ΚΑΤΟΧΗ Β1, ΚΑ. 1:50, 22/11/03 Α.Τ.

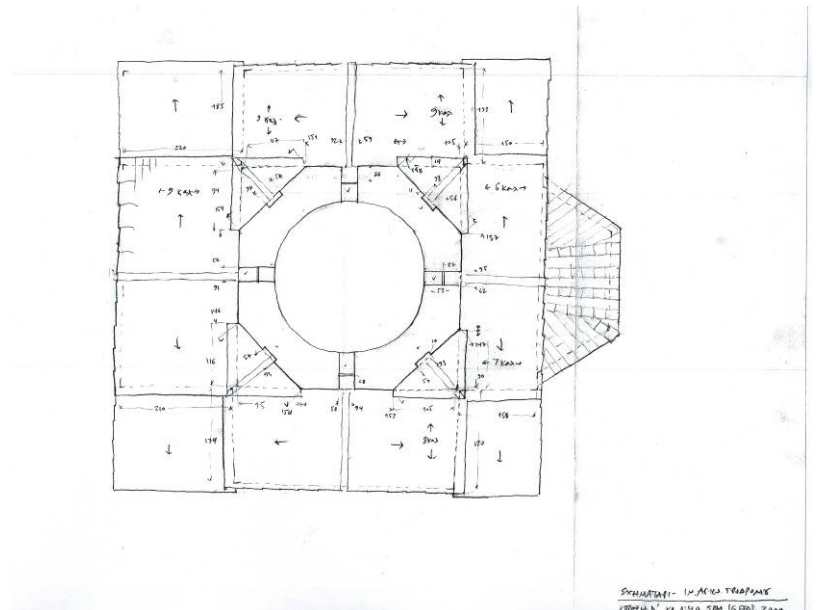
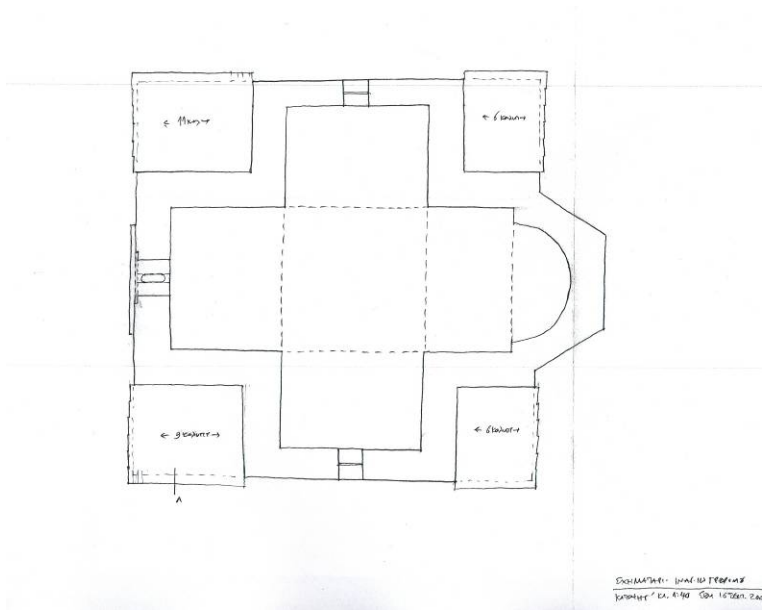
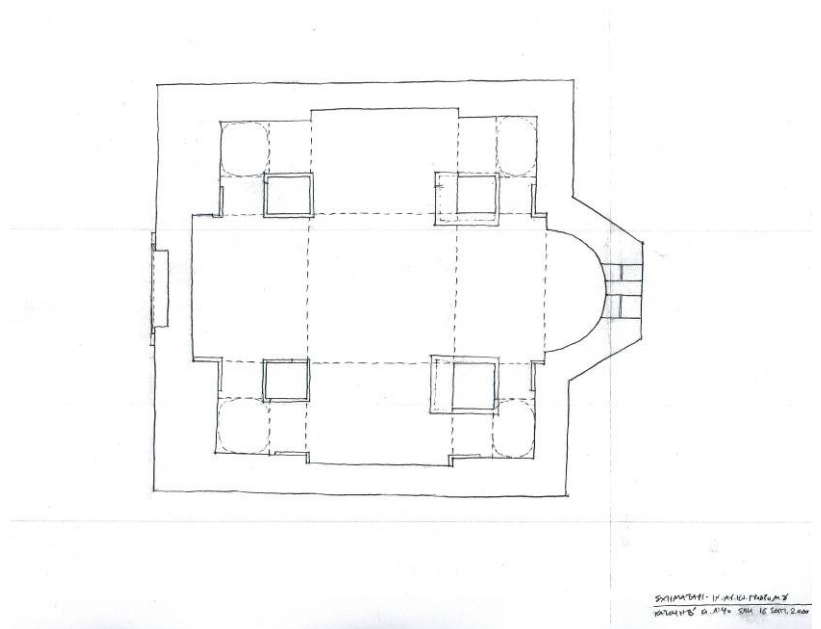
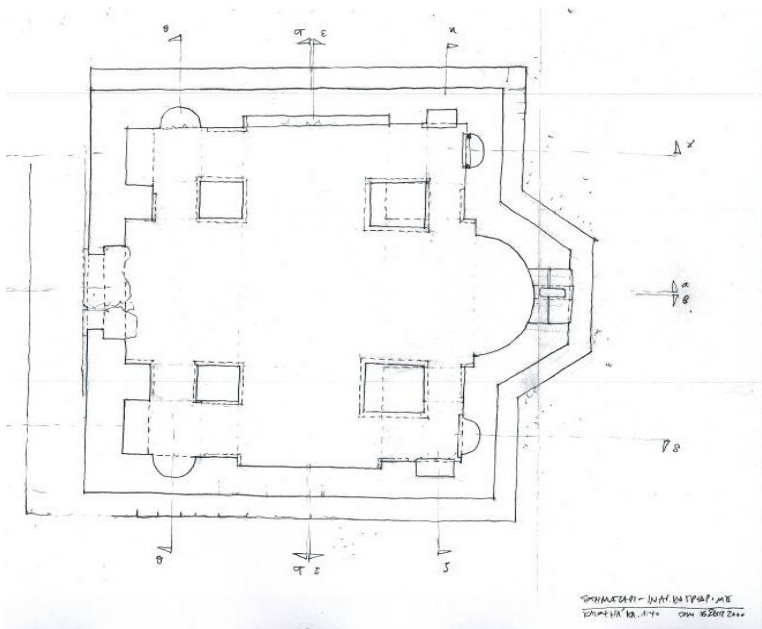

Αρίθμηση χώρων - ανοιγμάτων / κουφωμάτων

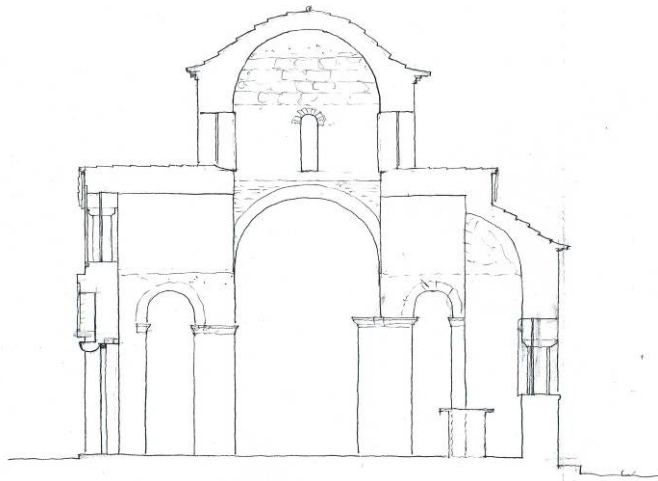

Σχηματάρι, Ναός Αγ. Ιωάννου Προδρόμου. Σχέδια Ν. Μουτσόπουλου - Ιω. Κουμανούδη

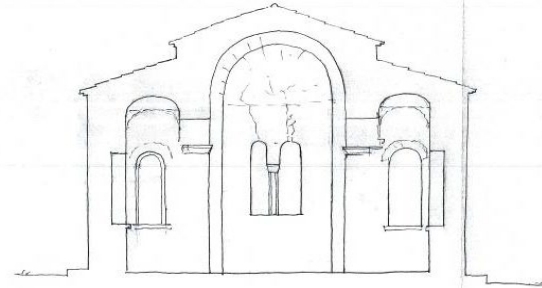

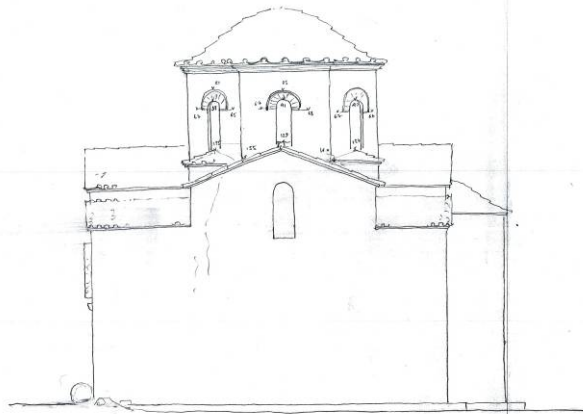
Σχηματάρι, Ναός Αγ. Ιωάννου Προδρόμου. Σκαριφήματα αποτύπωσης

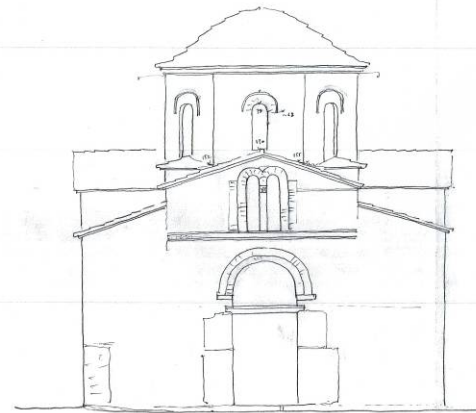
Σχηματάρι - ΝΑΟΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
 ΠΛΑΝΟΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΟΝ ΣΧΗΜΑΤΑΡΙ

Σχηματάρι - ΝΑΟΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
 ΠΛΑΝΟΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΟΝ ΣΧΗΜΑΤΑΡΙ

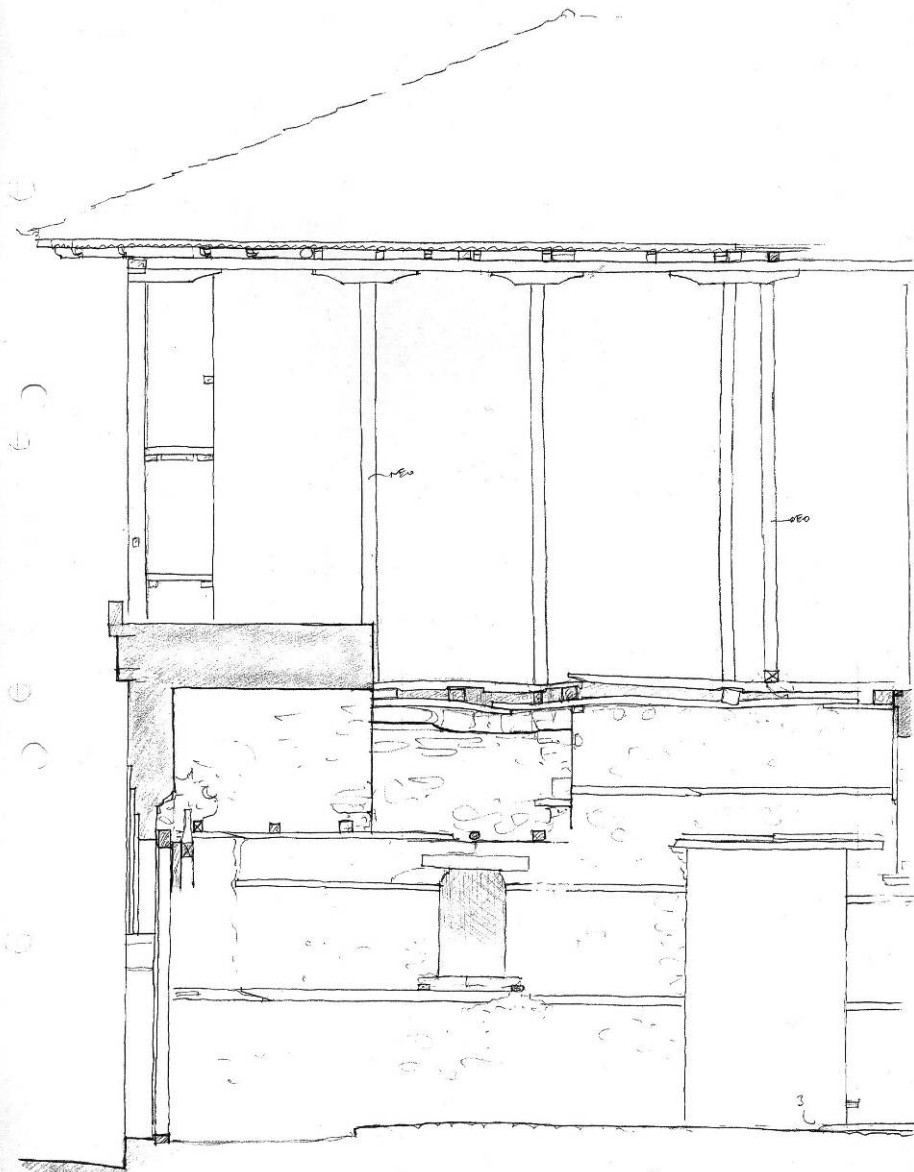
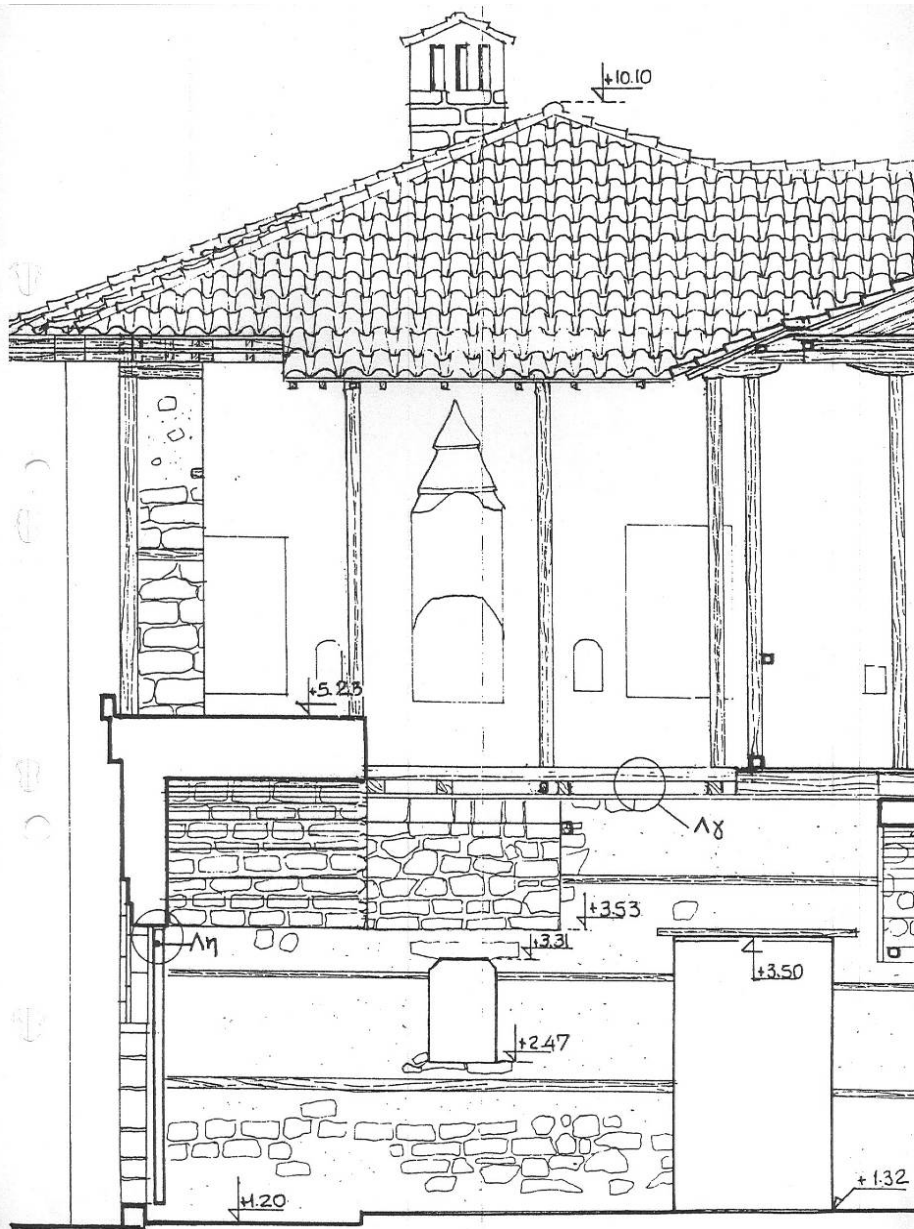

Σχηματάρι - ΝΑΟΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
 ΠΛΑΝΟΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΟΝ ΣΧΗΜΑΤΑΡΙ

Σχηματάρι - ΝΑΟΣ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
 ΠΛΑΝΟΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΟΝ ΣΧΗΜΑΤΑΡΙ

Σχηματάρι, Ναός Αγ. Ιωάννου Προδρόμου. Σκαριφήματα αποτύπωσης

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΡΥΒΑ (ΜΕΤΟΧΗ ΜΟΝΗΣ ΚΑΤΩ ΠΑΝΑΓΙΑΣ) - ΤΡΥΦΗ - Σ/Μ 16 ΜΑΪ 2009

Τ

Άρτα. Οικία Δ. & Ε. Τρουβά (Μετόχι Κάτω Παναγιάς) Σκαριφήματα αποτύπωσης

4. Πλήρης και αναλυτική τεκμηρίωση

Φωτογράφιση

Αποτύπωση

Συστηματικά σκαριφήματα σε τυποποιημένες πινακίδες A4 ή A3, δελτία χώρων και λεπτομερειών

Σχολαστική ταξινόμηση του υλικού

Πρόχειρη και εκ των ενόντων δουλειά, όταν υπάρχει ανάγκη

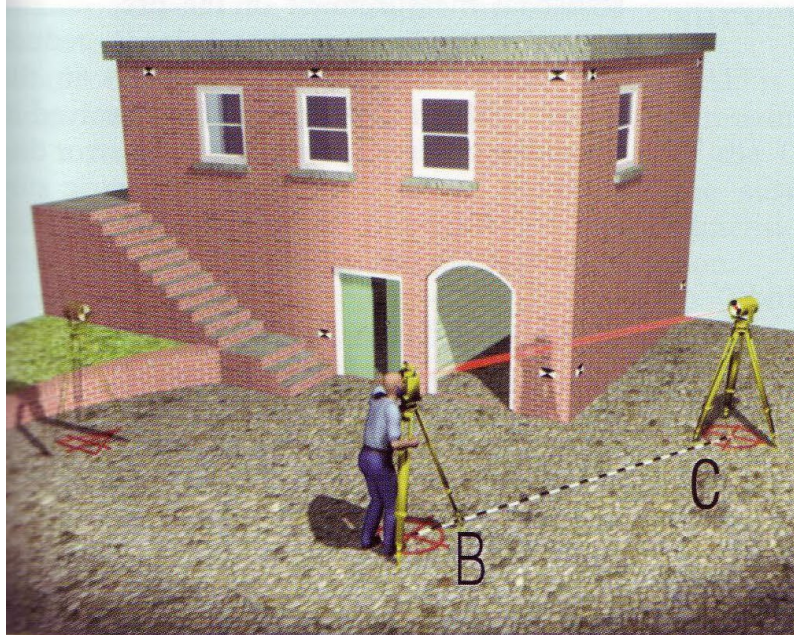
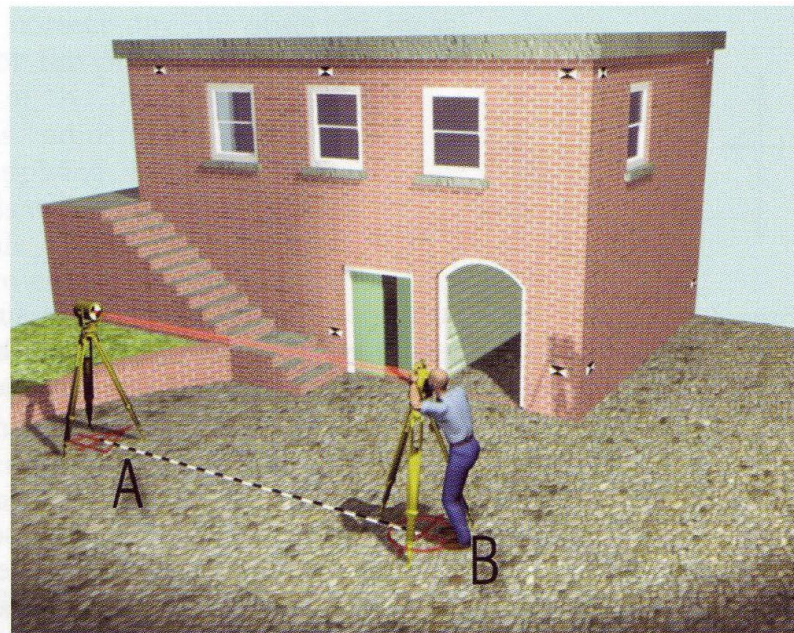

Κήποι (Μπάγια) Ζαγορίου, Οικία Π. Δερβένη : Πρόσοψη, Φωτογράφιση

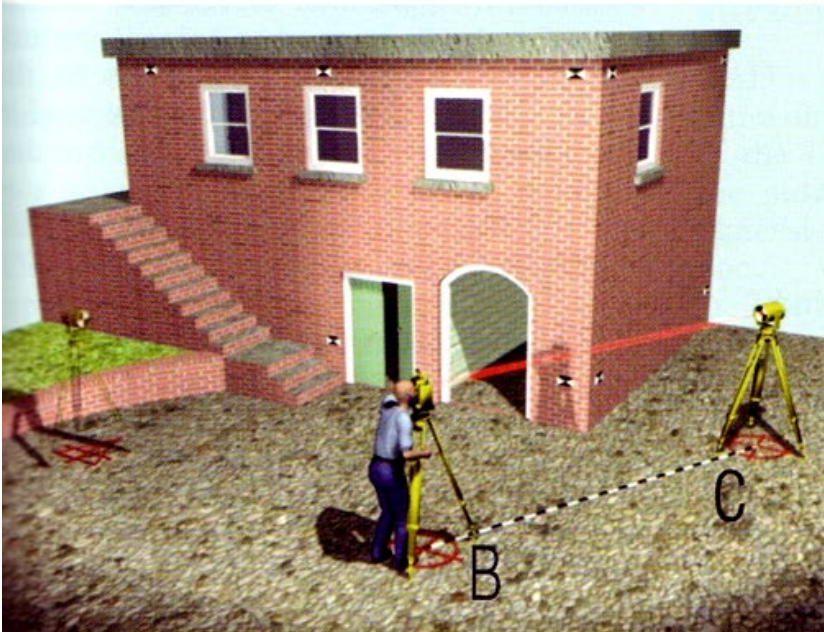
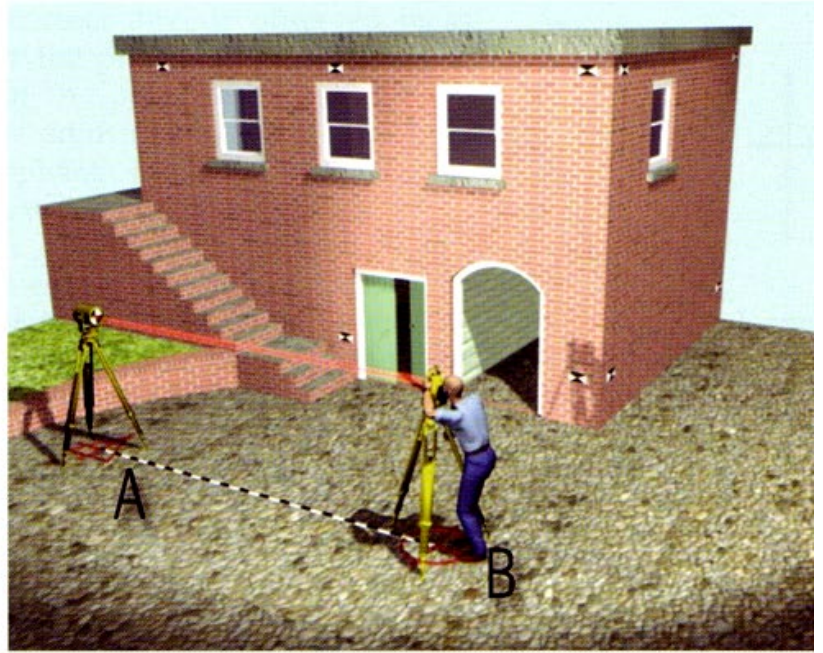

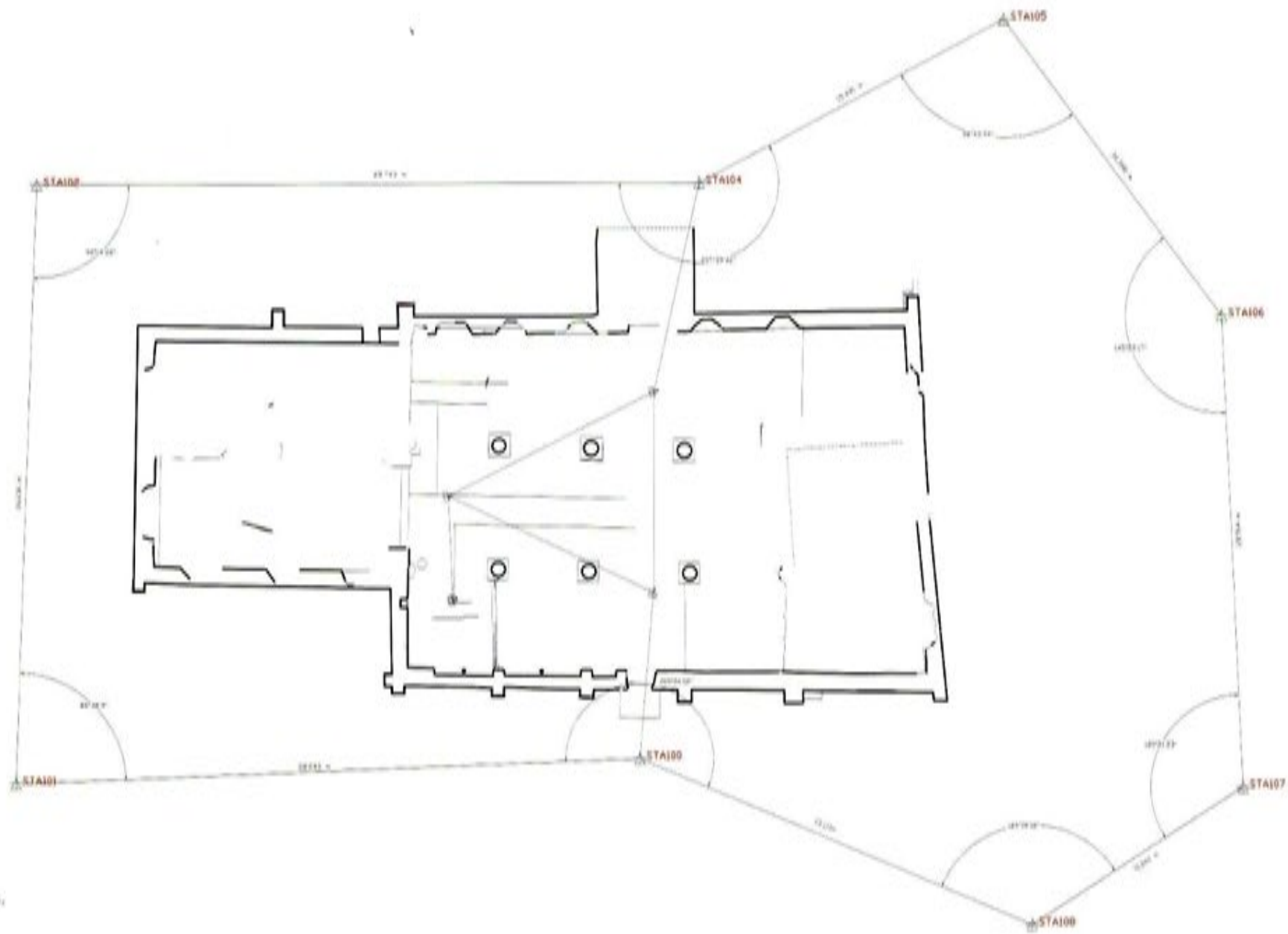

Εξάρτηση των διαδοχικών θέσεων του τοπογραφικού οργάνου σε μία όδευση

5.
Εργαλεία ευθυγράμμισης
Alignment instruments
Werkzeuge zur Bestimmung von waag und senkrechten
Linien. Wasserwaage, Lot.

7.
Μιστρί και τσίρα
Trowel and spade
Keilen und Breithäcke

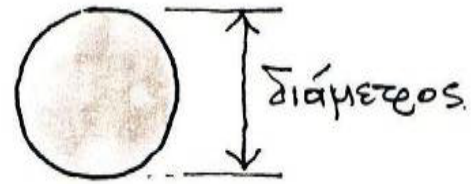
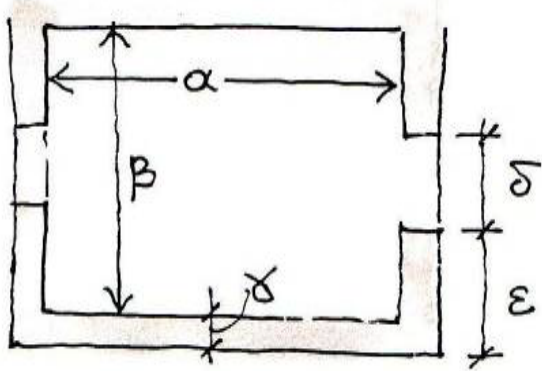
6.
Σύμφωνα καθαρισμού
Cleaning equipment
Werkzeug zum Säubern von Grabungsflächen.

1.
Σπόμενες και νυστέρι
Spades and trowels

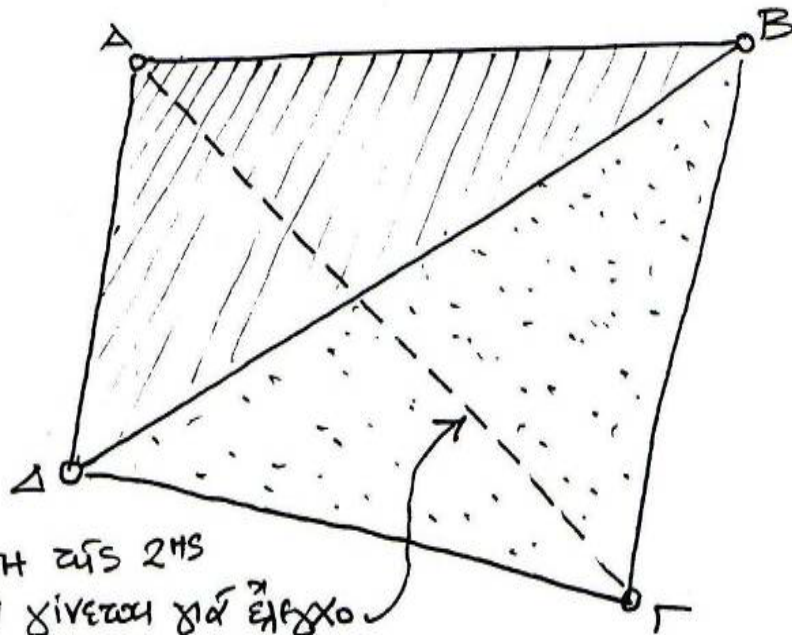
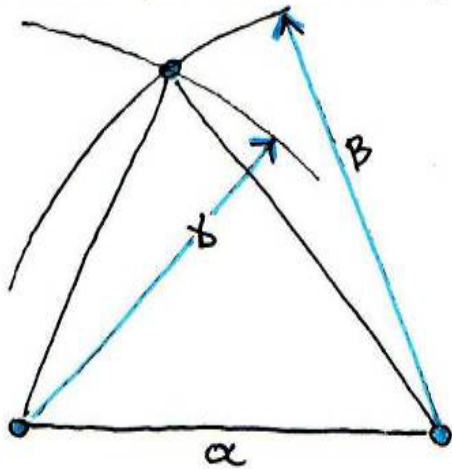
4.
Σκαλιστήρι
Weeder
Kleine Grabungshäcke

3.
Πασσαλίκια και νήμα για οριοθέτηση τομής
Stakes and rope for the limitation of the excavated section
Nadeln und Schnur zum Abstecken von Grabungsflächen.

2.
Εργαλεία μέτρησης και ένδειξης προσανατολισμού
Measuring and orientation instruments
Meßwerkzeuge und Mittel zur Angabe der
Ausrichtung / Orientierung

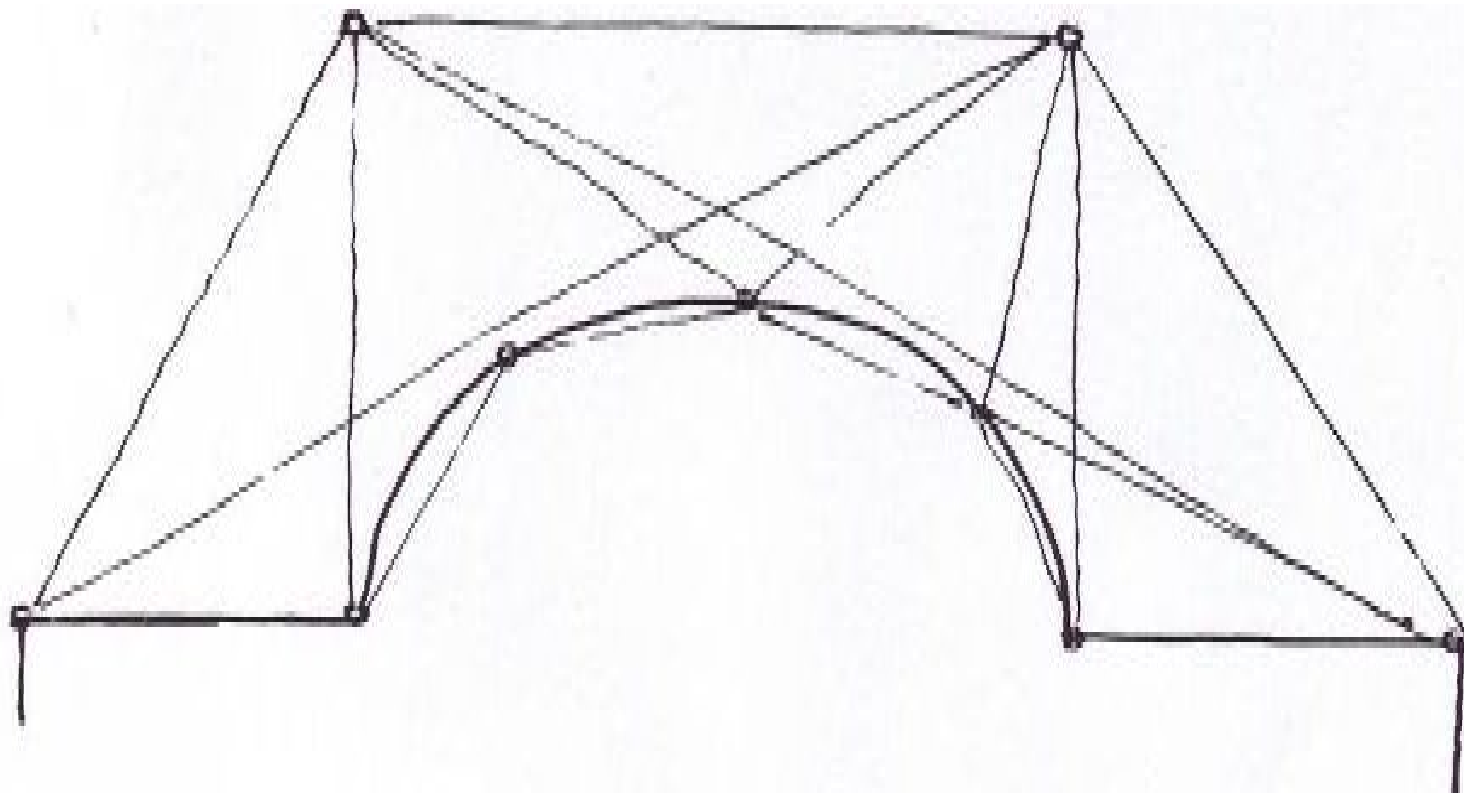

Οι τριγωνισμοί, στηρίζονται στην αρχή ότι με τη βοήθεια του κανόνα και του διαβήτη το τρίγωνο είναι σταθερό σχήμα που σχεδιάζεται με μονοσήμαντο τρόπο. Επομένως όταν θέλουμε μεγαλύτερη ακρίβεια στην αποτύπωση προσπαθούμε να αναλύσουμε όλα τα σχήματα σε μετρήσιμα τρίγωνα.

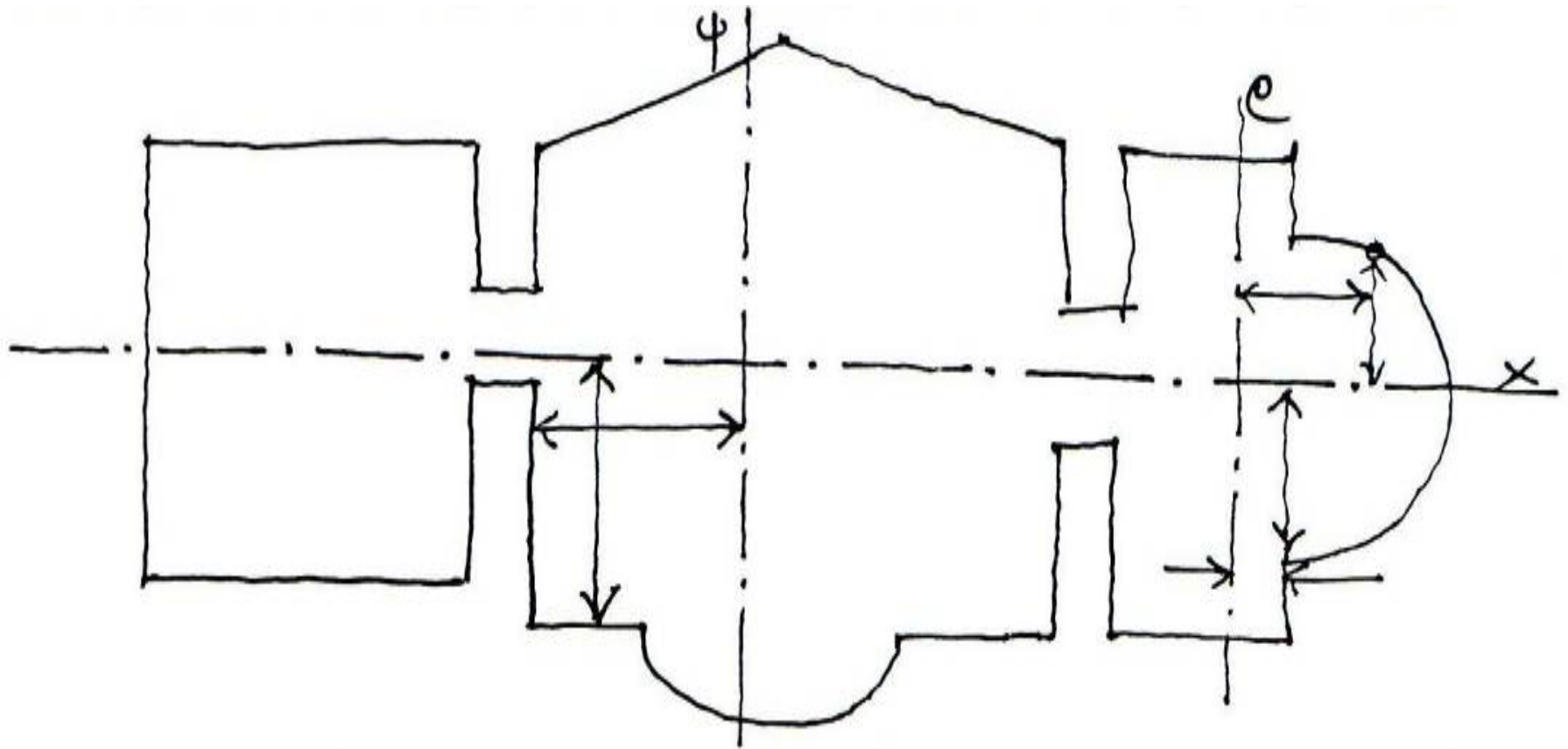

Η μέτρηση της 2ης διαχωρίσιμης γίνεται για έλεγχο

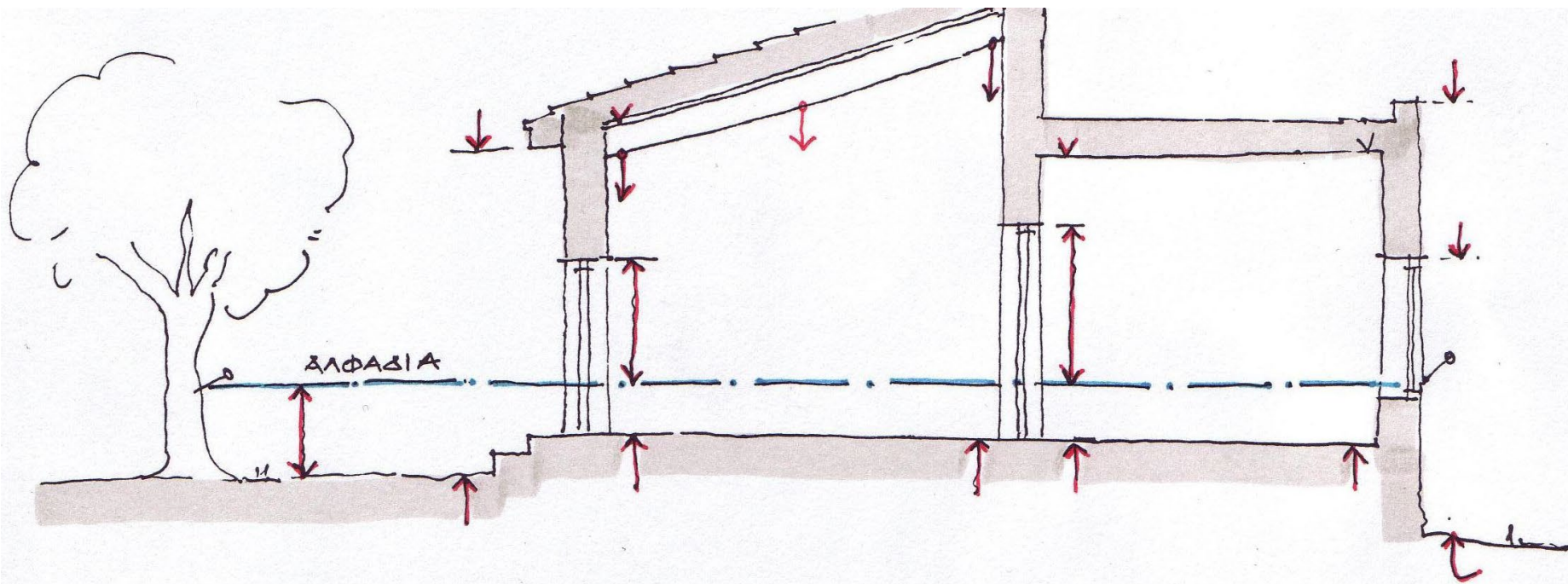

Μετρήσεις οριζοντιογραφίας με συμβατικό τρόπο (τριγωνισμοί) - Εξωτερικός Χώρος

Μετρήσεις οριζοντιογραφίας με συντεταγμένες (υλοποίηση αξόνων με νήματα)

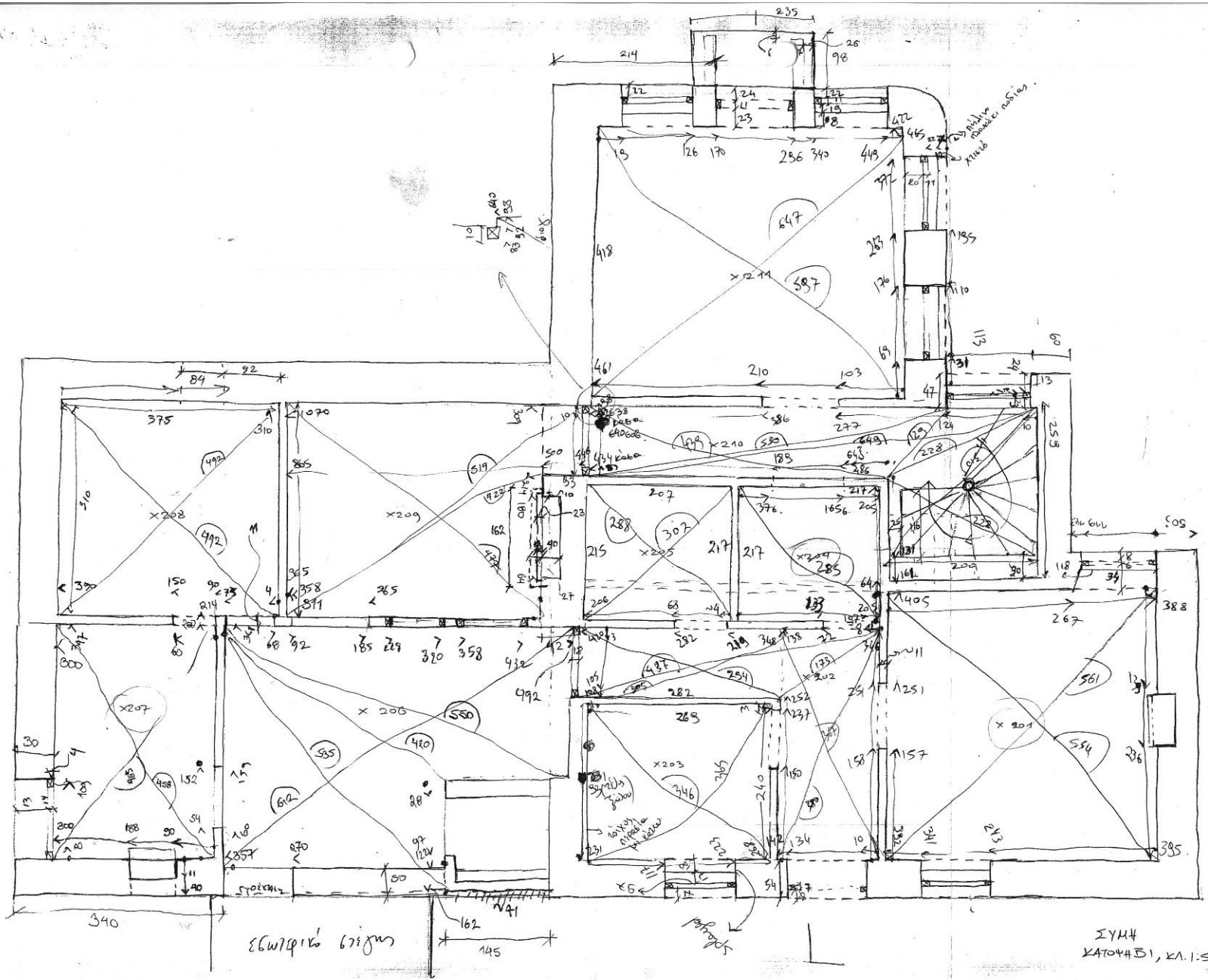

ΠΜΚ-300ΚΤ2001/ΑΡΟΤ-ΑΑ

4

Μετρήσεις υψομετρίας με συμβατικό τρόπο
Ορισμός του οριζοντίου επιπέδου με χωροβάτη ή αλφαδολάστιχο

Μετρήσεις οριζοντιογραφίας με συμβατικό τρόπο (τριγωνισμοί)

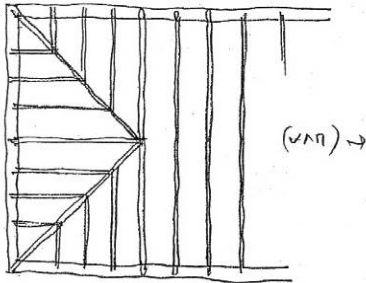

0 1 2 3 4 5M

Σχ. ΥΚ.Λ.02 Φ.Ο. Πατώματος

Κλ. 1:75

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ Φ.Π. (1:20)

ΖΩΝΗ ΑΝΤΙ ΠΥΡΟΣ

ΖΩΝΗ ΑΝΤΙ ΣΤΑΤΗΣ

ΚΑΤΑΜΕΤΡΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΖΩΝΗΣ

ΑΣΦΑΛΤΟ-ΛΑΜΑΡΙΝΑ

ΕΠΙΠΛΑΤΟΣ

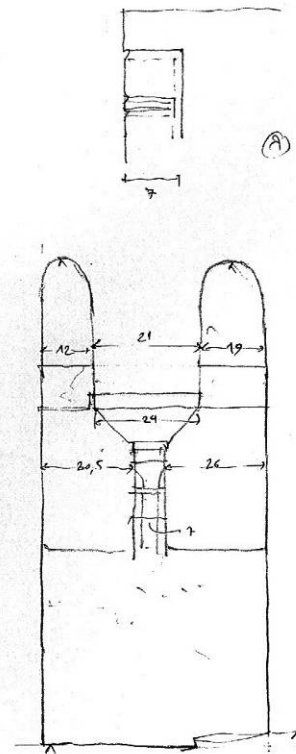
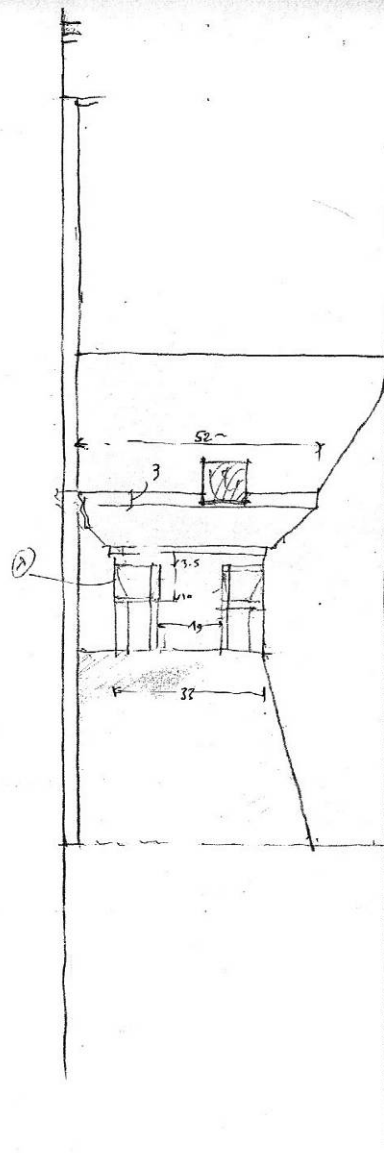
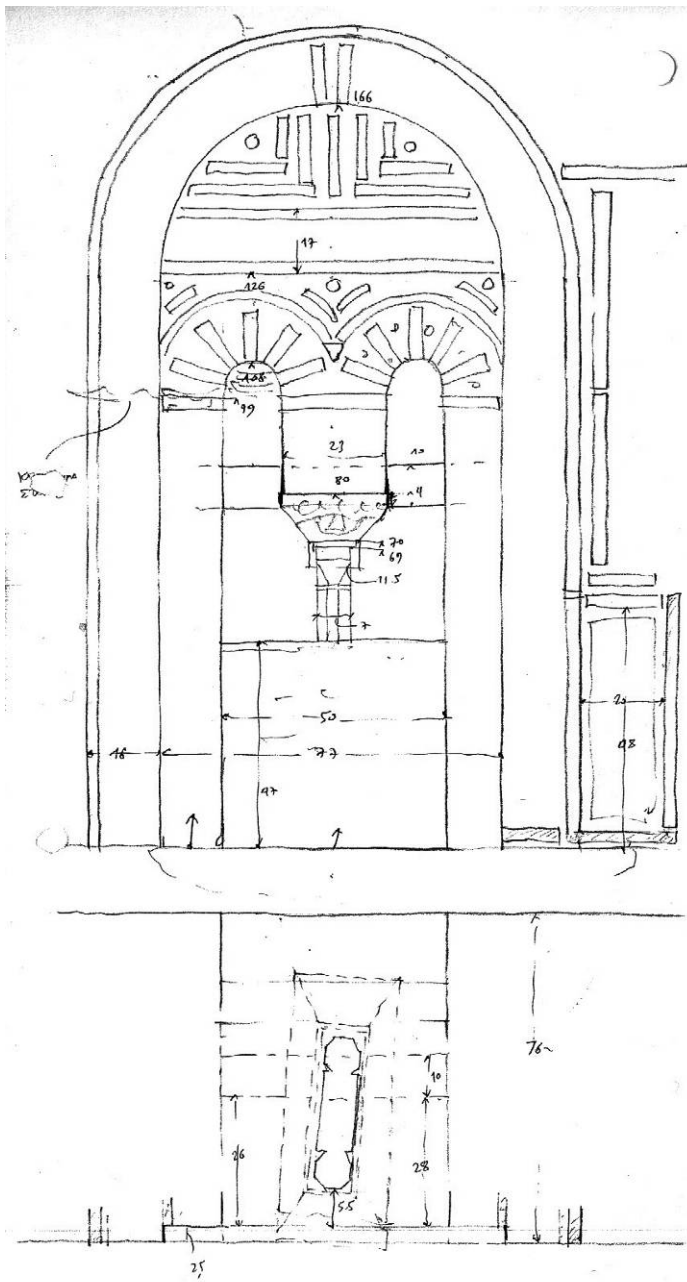
ΟΡΓΑΝΟ ΑΝΤΙ ΠΥΡΟΣ

ΖΩΝΗ ΕΣΤΙΝ ΑΥΤΑ 140 cm

ΕΝΔΟΣΤΡΑΣ ΖΕΜΙΝΤ ΕΣΤΙΝ
 ΕΥΤΕΡΟ ΔΥΟ ΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑΜΕΤΡΗΣ
 ΔΟΜΗΤΑ 15x17 cm. ΛΕΞΗΤ ΖΩΝΗ
 (ΚΑΤΑΡΤΙΣΙ (;) ΠΕΛΑΚΙΤΗ

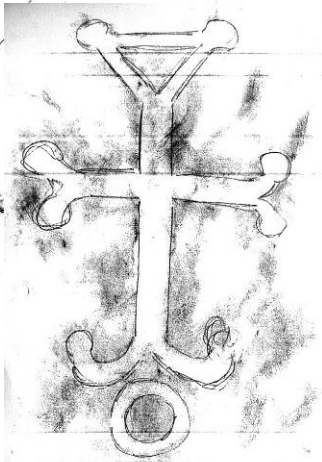
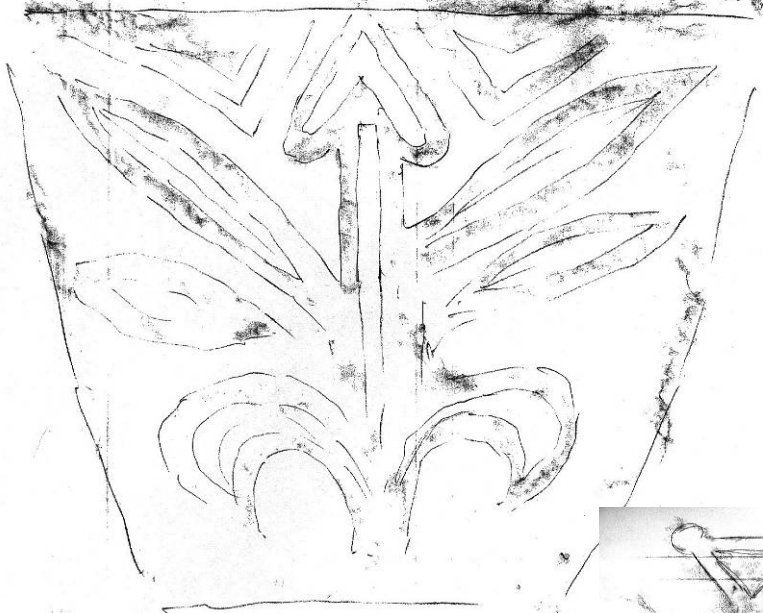
ΑΜΟΙΒΑΙ (ΣΕΡΑΙ) ΖΕΜΙΝΤ ΕΣΤΙΝ
 ΔΟΜΗΤΑ 15x15 cm. ΛΕΞΗΤ ΖΩΝΗ
 (ΚΑΤΑΡΤΙΣΙ (;) ΠΕΛΑΚΙΤΗ

ΔΙΑΒΛΩΣΗ (ΚΑΤΑΡΤΙΣΙ ΔΥΤ)
 ΑΝ ΔΟΜΗΤΕΣ (ΚΑΤΑΡΤΙΣΙ) ΠΡΩΤ ΑΝΟ
 ΚΑΤΗΤ ΖΩΝΗ ΤΡΙΤΗ

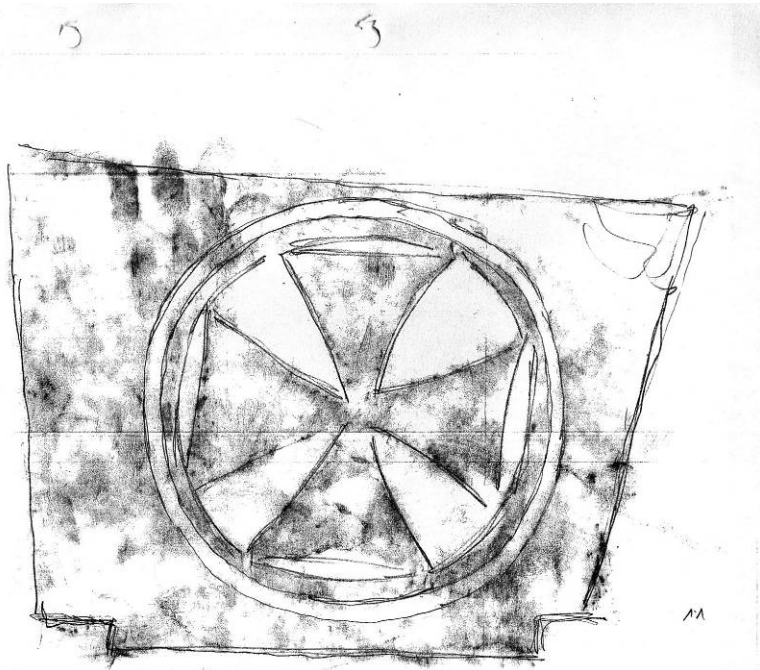
ΚΑΡΝΑΚΙΑ ΜΑΥΡΑΚ ΜΟΥΣΑΤΣ - Α. ΠΑΡΑΘΕΩΣ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ 1:10 ΣΕΜ 5 ΙΟΥΝ 2003

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a note related to the drawing.

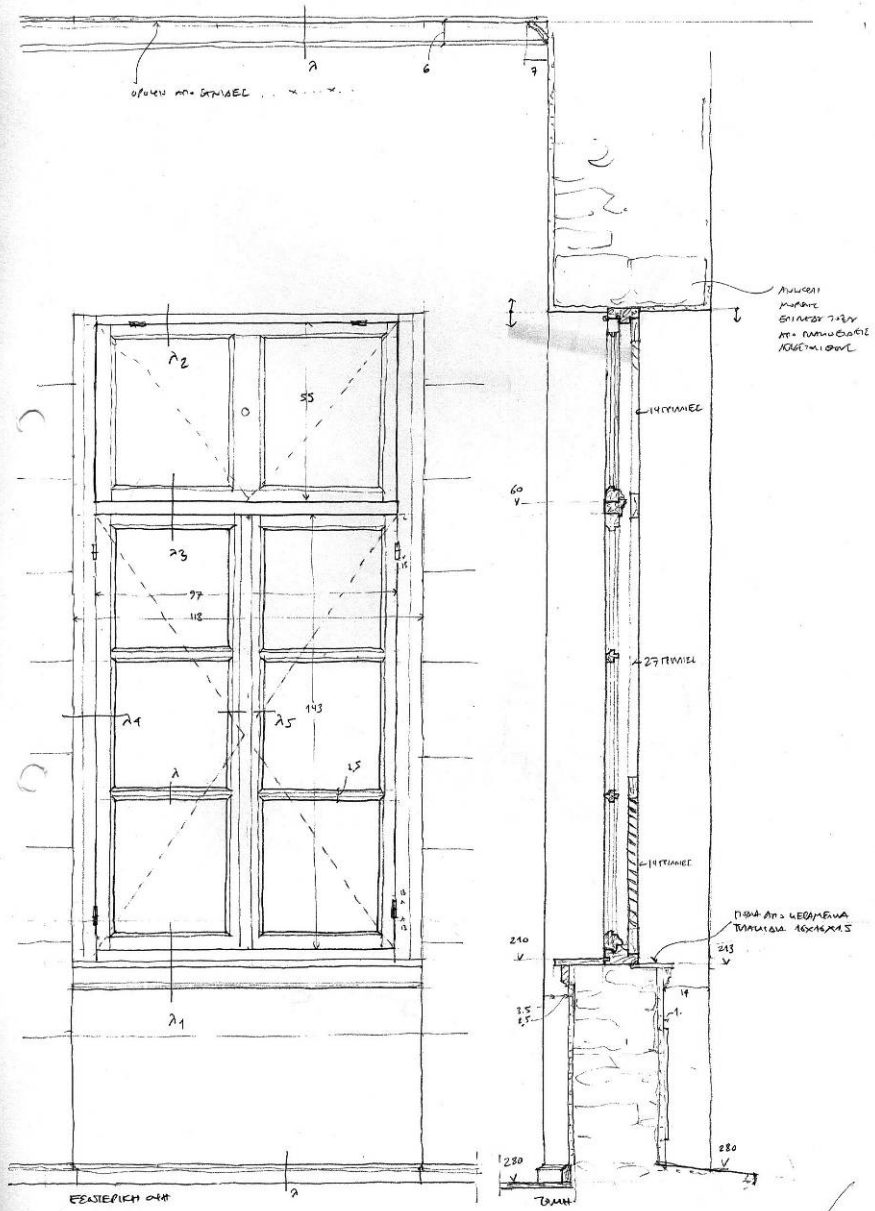
Handwritten text at the bottom left of the page, possibly a date or a reference number.

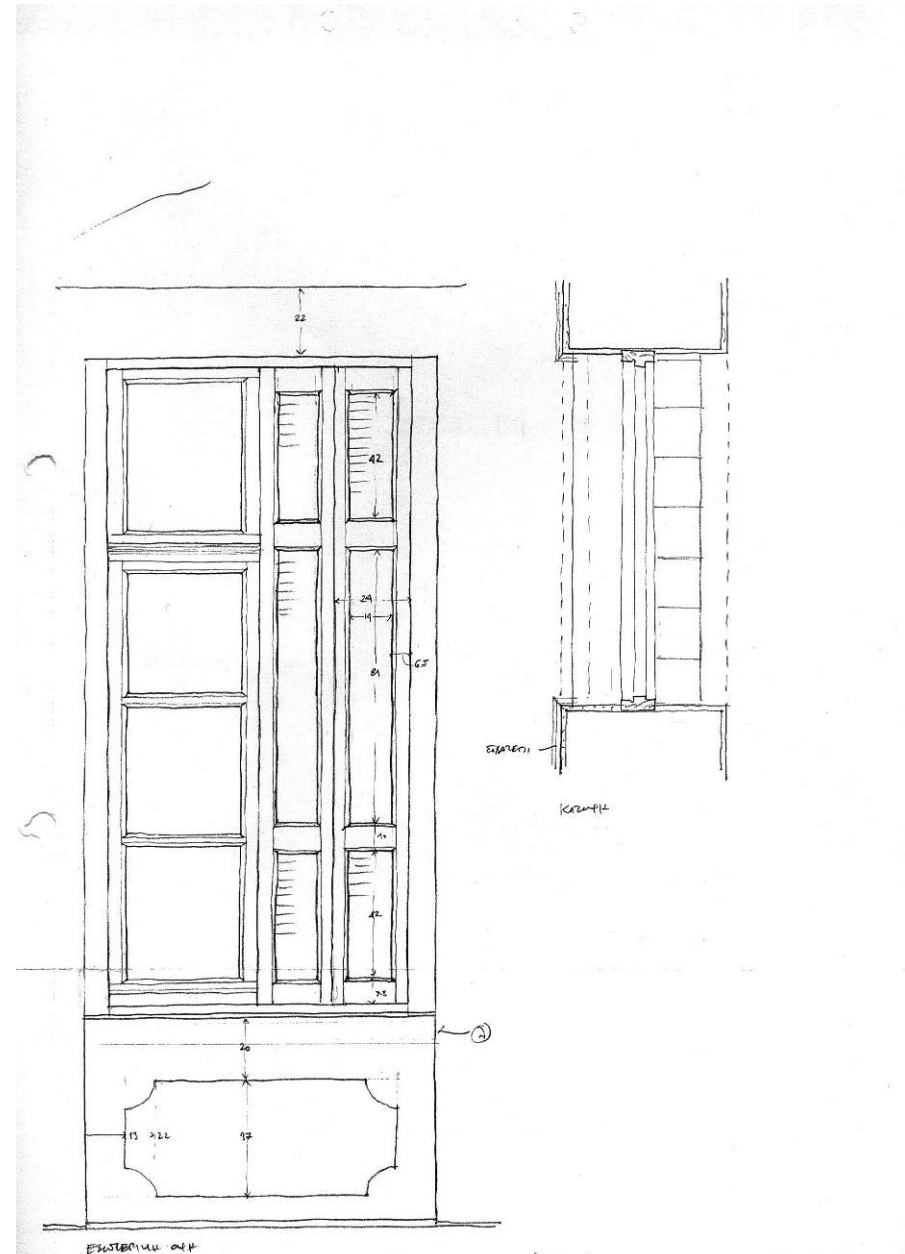
Handwritten text at the bottom right of the page, possibly a date or a reference number.

Handwritten text at the bottom right of the page, possibly a date or a reference number.

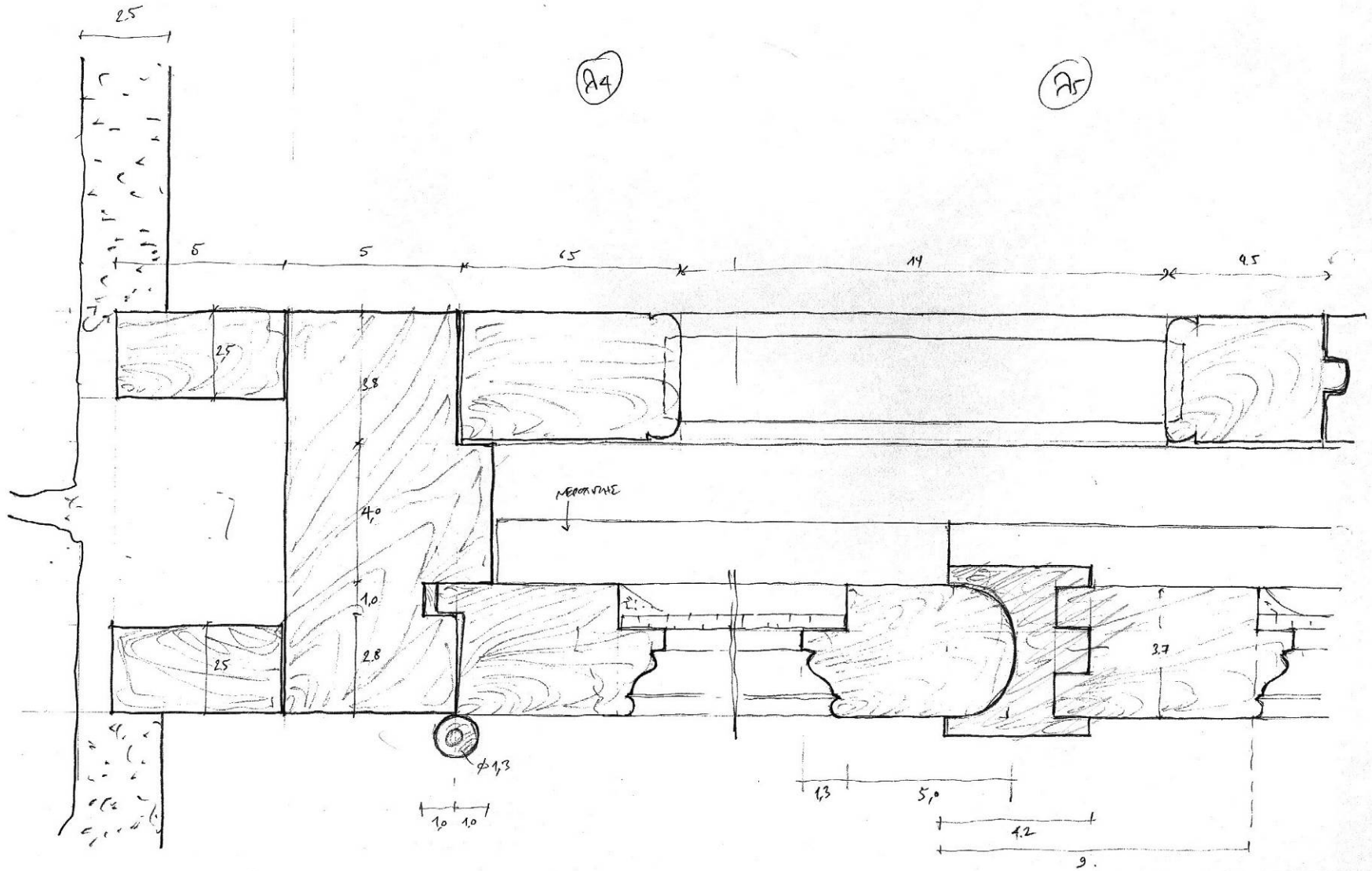

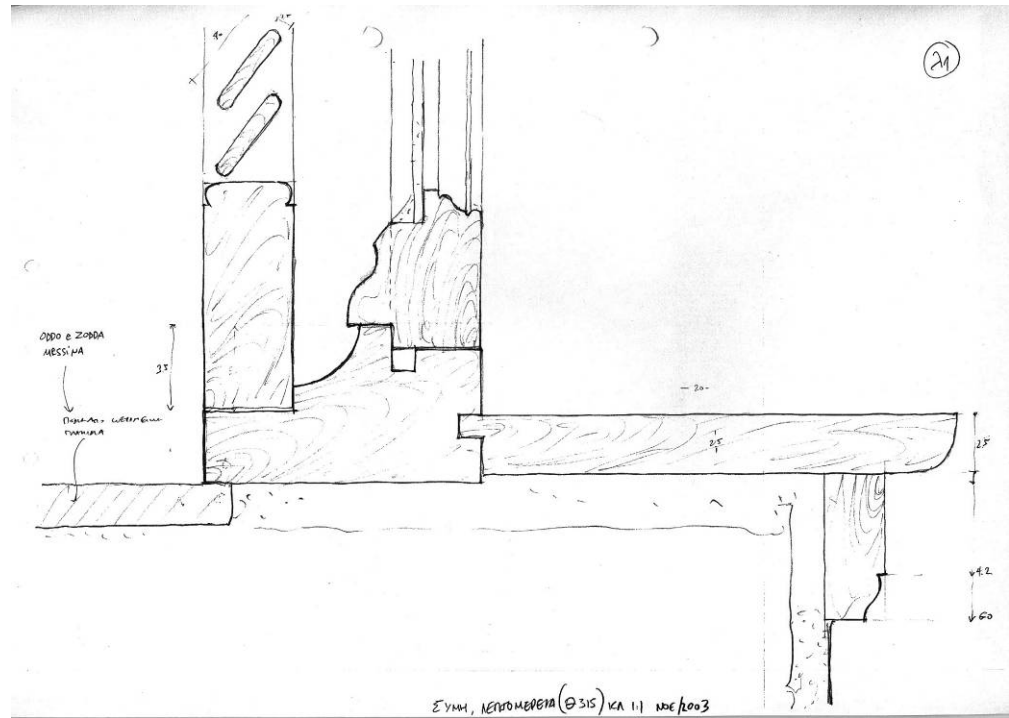
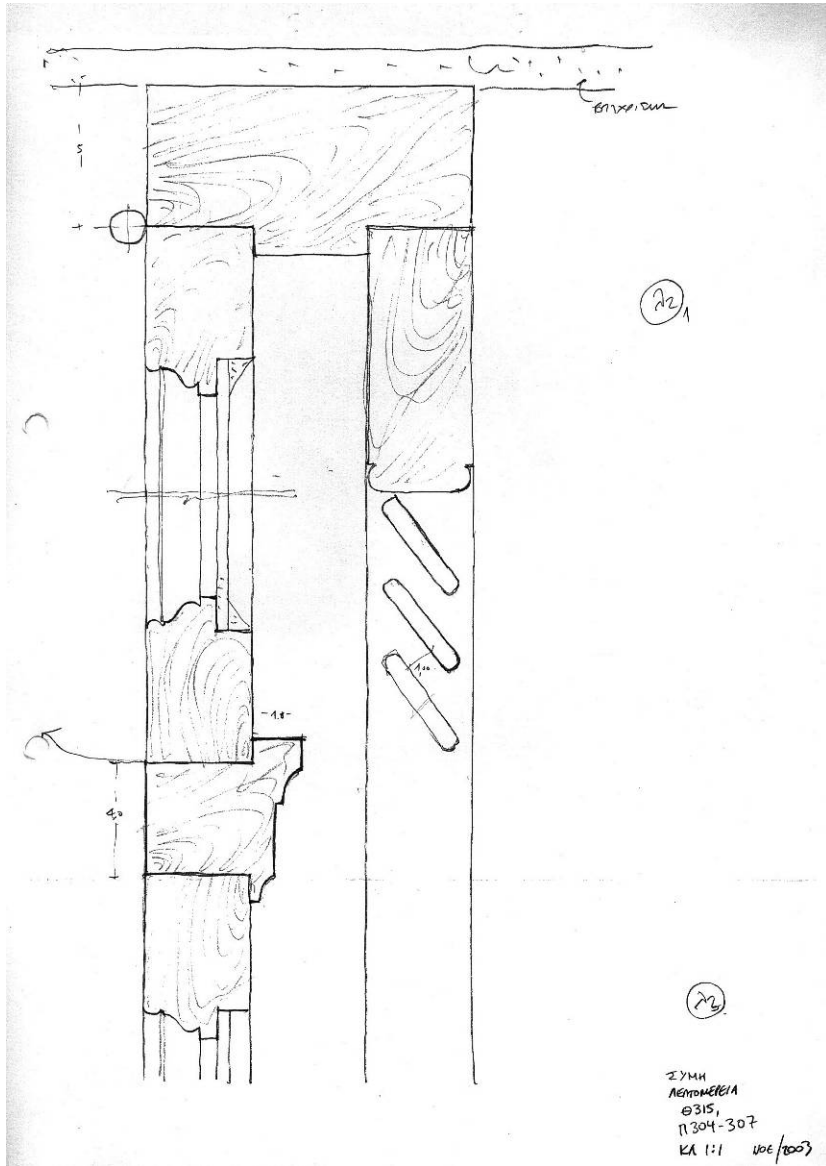
ЭМН/СТАНД - АЛЮМИН. П. ПИРАМИДНОЕ / КРИВО А - ПИРАМИ. ОБОЕС (П.304-307) ш. 110 СМ 22 МС 2003

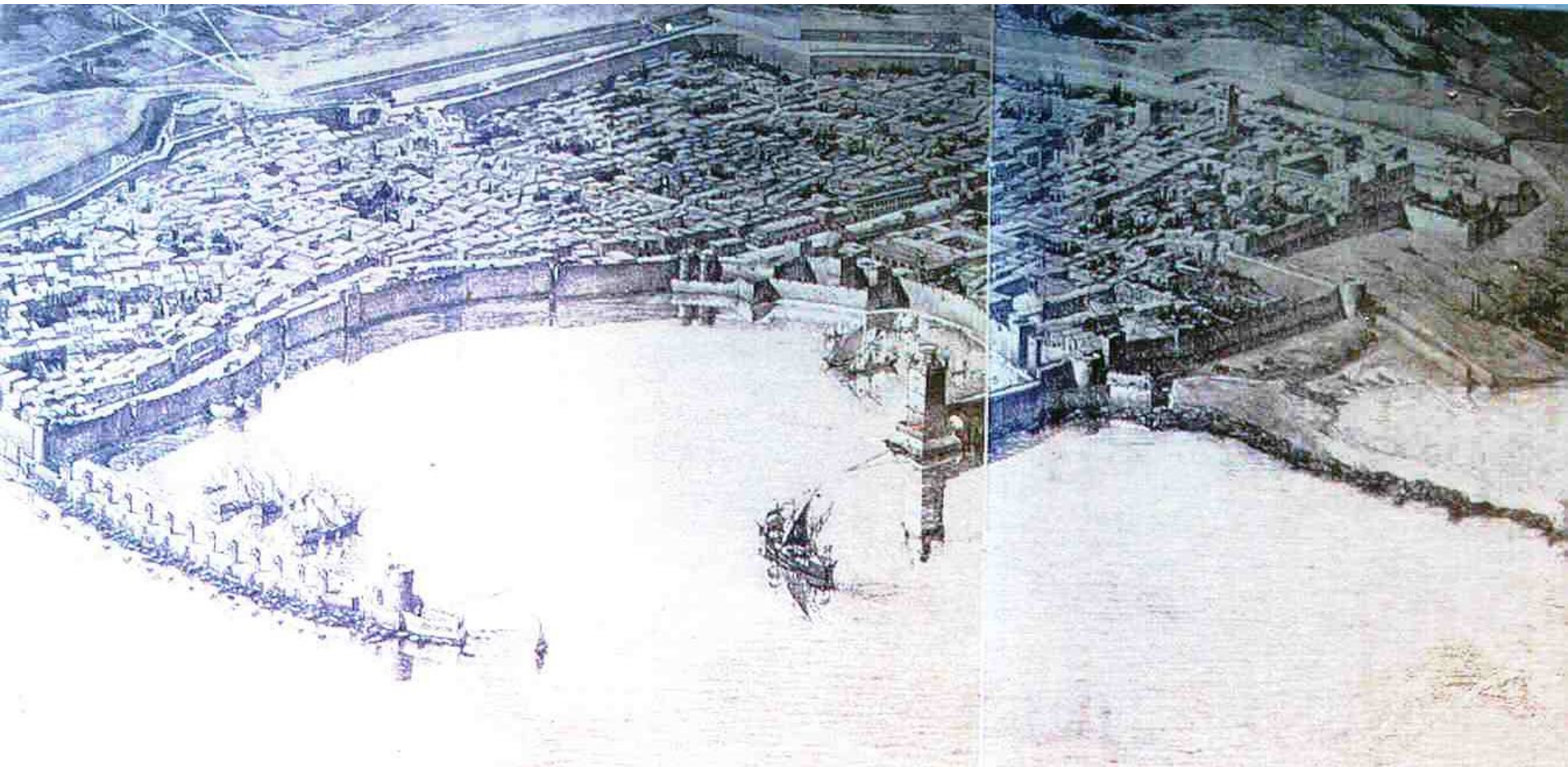
ЭМН/СТАНД - АЛЮМИН. П. ПИРАМИДНОЕ / КРИВО А - ПИРАМИ. ОБОЕС (П.304-307) ш. 110 СМ 22 МС 2003

(A315) EA 1:1

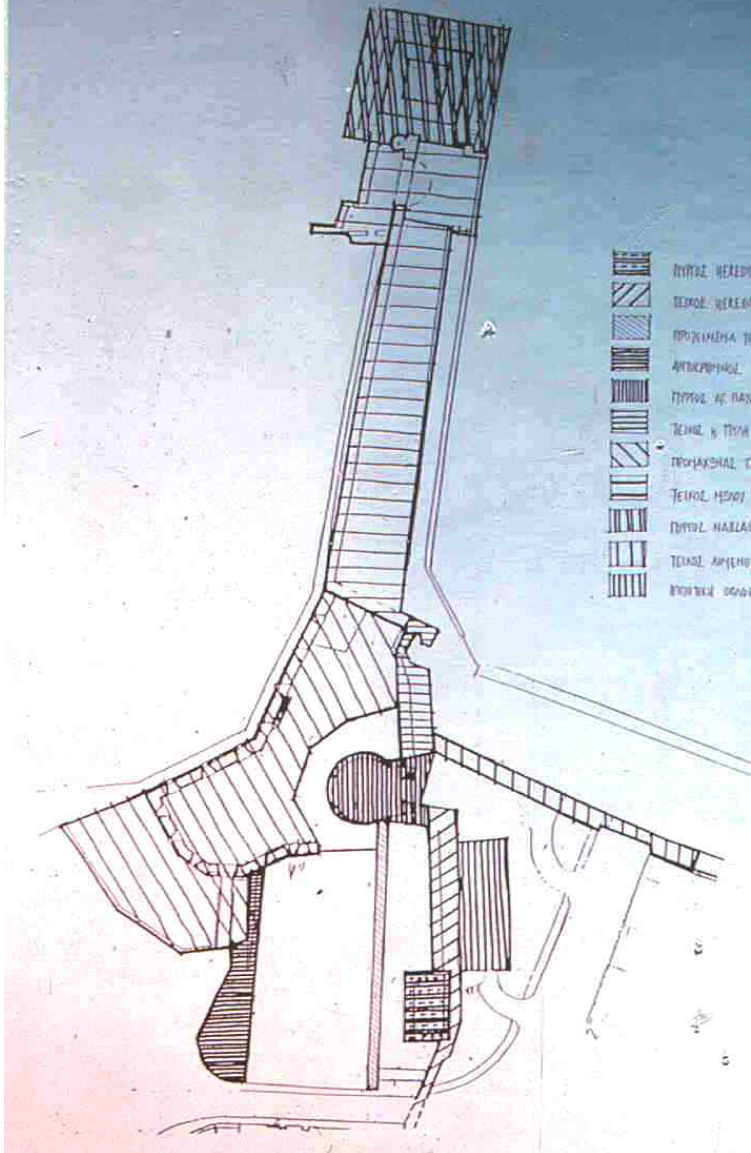

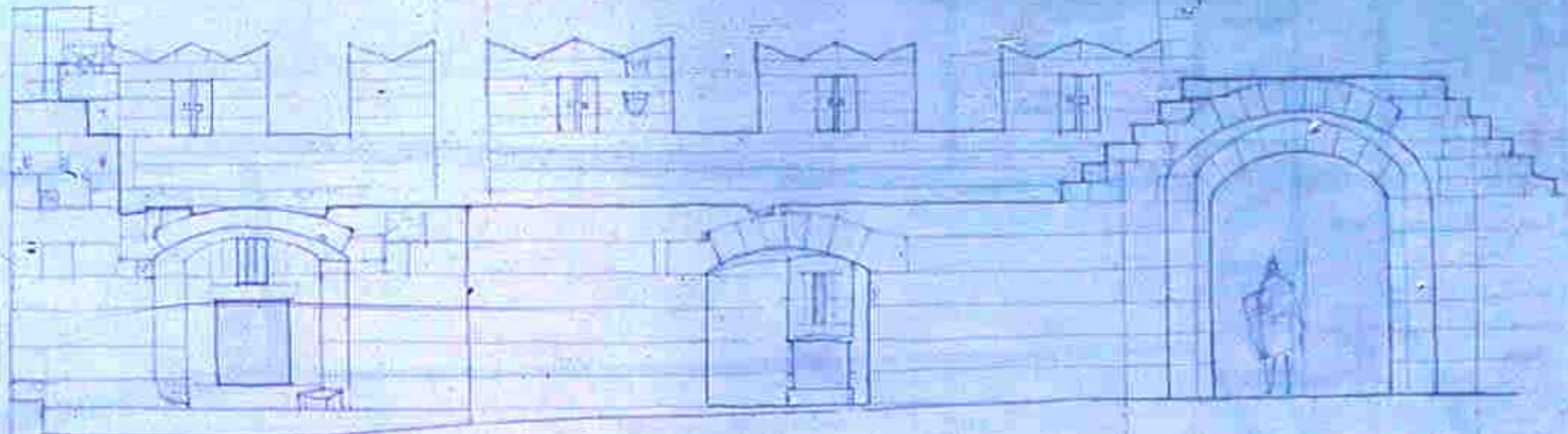
Ρόδος, Μεσαιωνική Πόλη. Αναπαράσταση (Α. Gabriel)

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- ΠΥΡΑΞ ΗΡΕΣΙΑ
- ΤΕΙΧΟΣ ΗΡΕΣΙΑ - ΑΣ ΠΑΝΟΥ
- ΠΡΟΧΙΜΩΣΑ ΤΕΙΧΟΥ
- ΑΥΤΟΚΡΑΤΗΣ
- ΤΕΙΧΟΣ ΑΣ ΠΑΝΟΥ
- ΤΕΙΧΟΣ Κ ΤΡΥΜ ΑΣ ΤΕΙΧΟΥ
- ΠΡΟΧΙΜΩΣΙΑΣ ΤΑΜΙΑΣ
- ΤΕΙΧΟΣ ΜΕΣΟΥ
- ΤΕΙΧΟΣ ΗΑΒΕΛΑΣ
- ΤΕΙΧΟΣ ΑΠΕΛΘΗΣ-ΠΥΛΗ ΒΑΖΑΝΑ
- ΒΕΛΟΝΙΑ ΟΡΟΦΟΥ

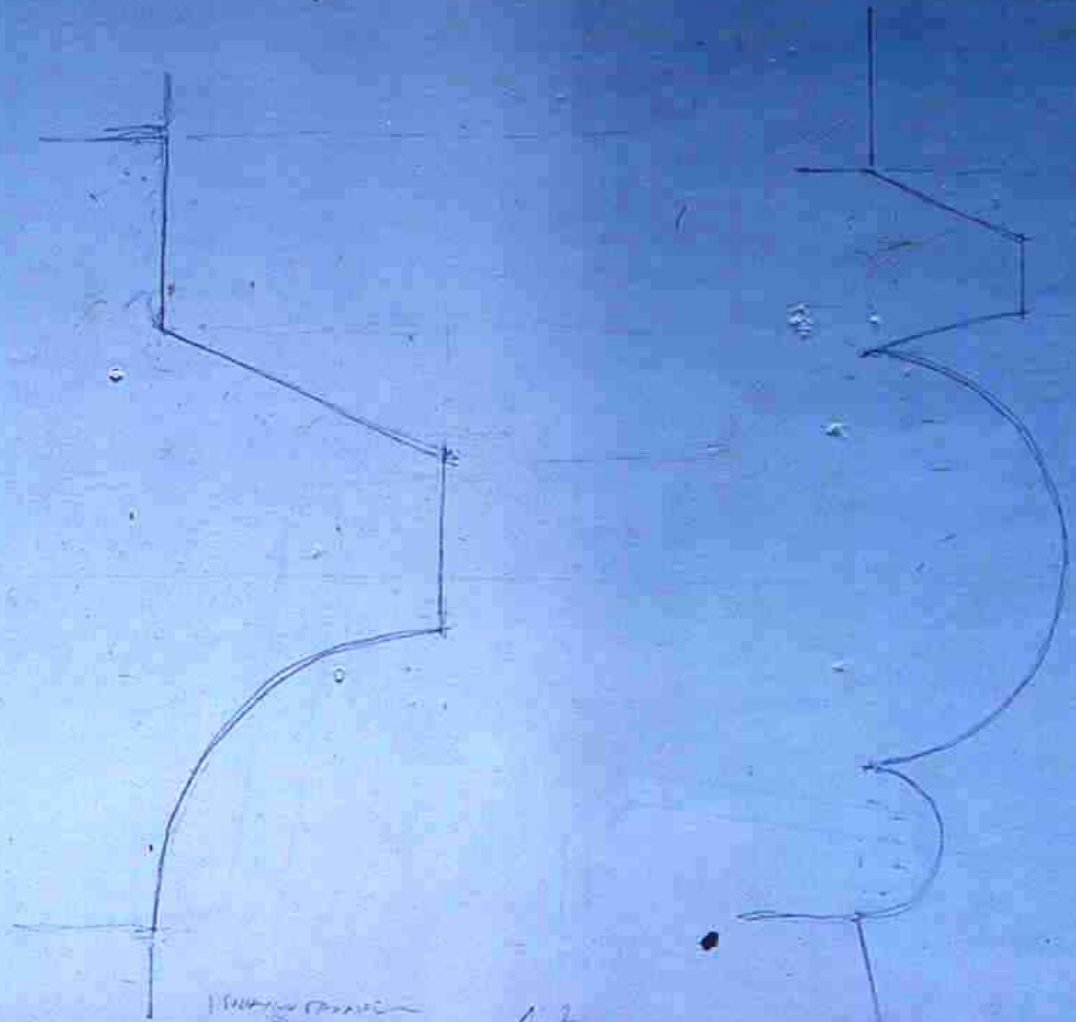
la

ΤΕΙΧΟΣ ΗΕΡΕΔΙΑ ΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

ΤΕΙΧΟΣ ΗΕΡΕΔΙΑ ΑΙ ΠΑΥΛΟΥ

ΤΕΙΧΟΣ ΑΓ. ΠΑΥΛΟΥ - ΠΥΛΗΣ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

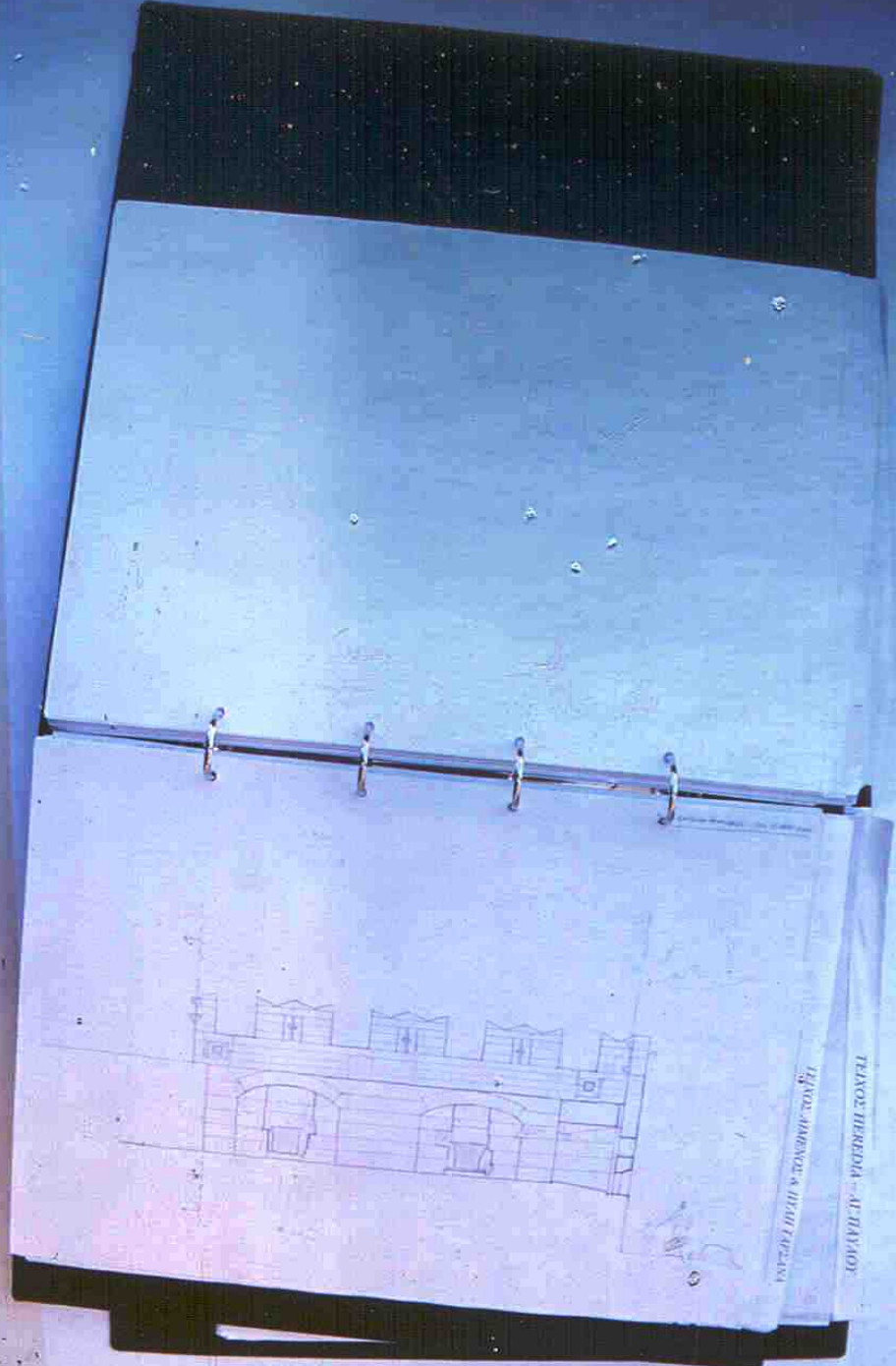

ΠΥΛΗ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

1/2

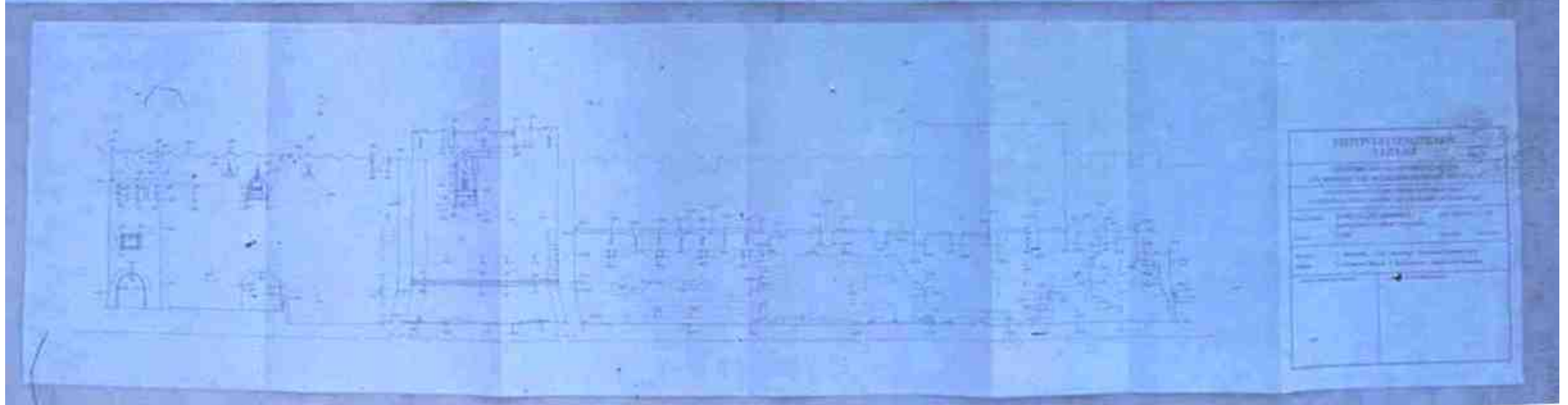
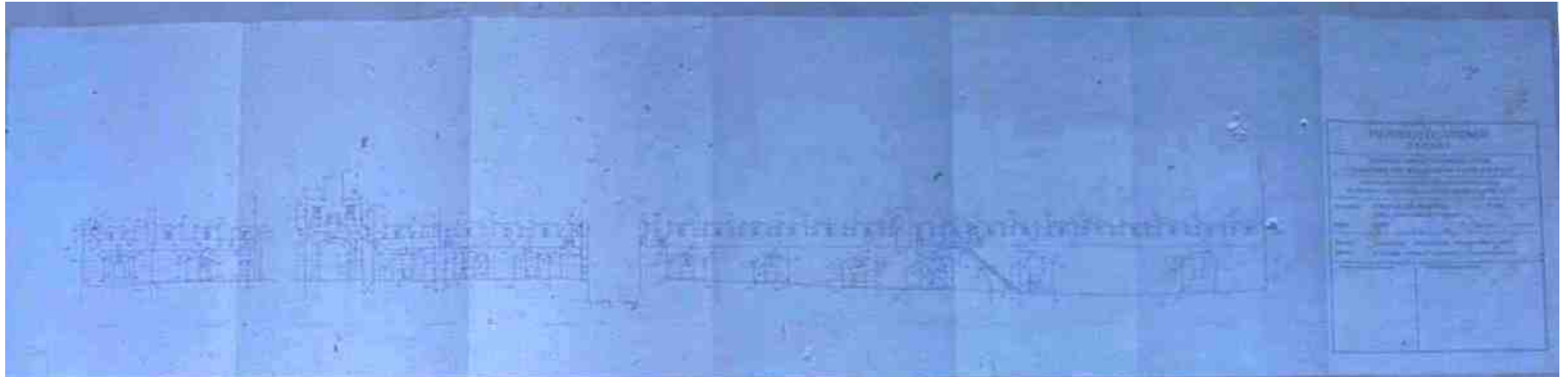
1/2

ZHMEIA TOTOTPAOY

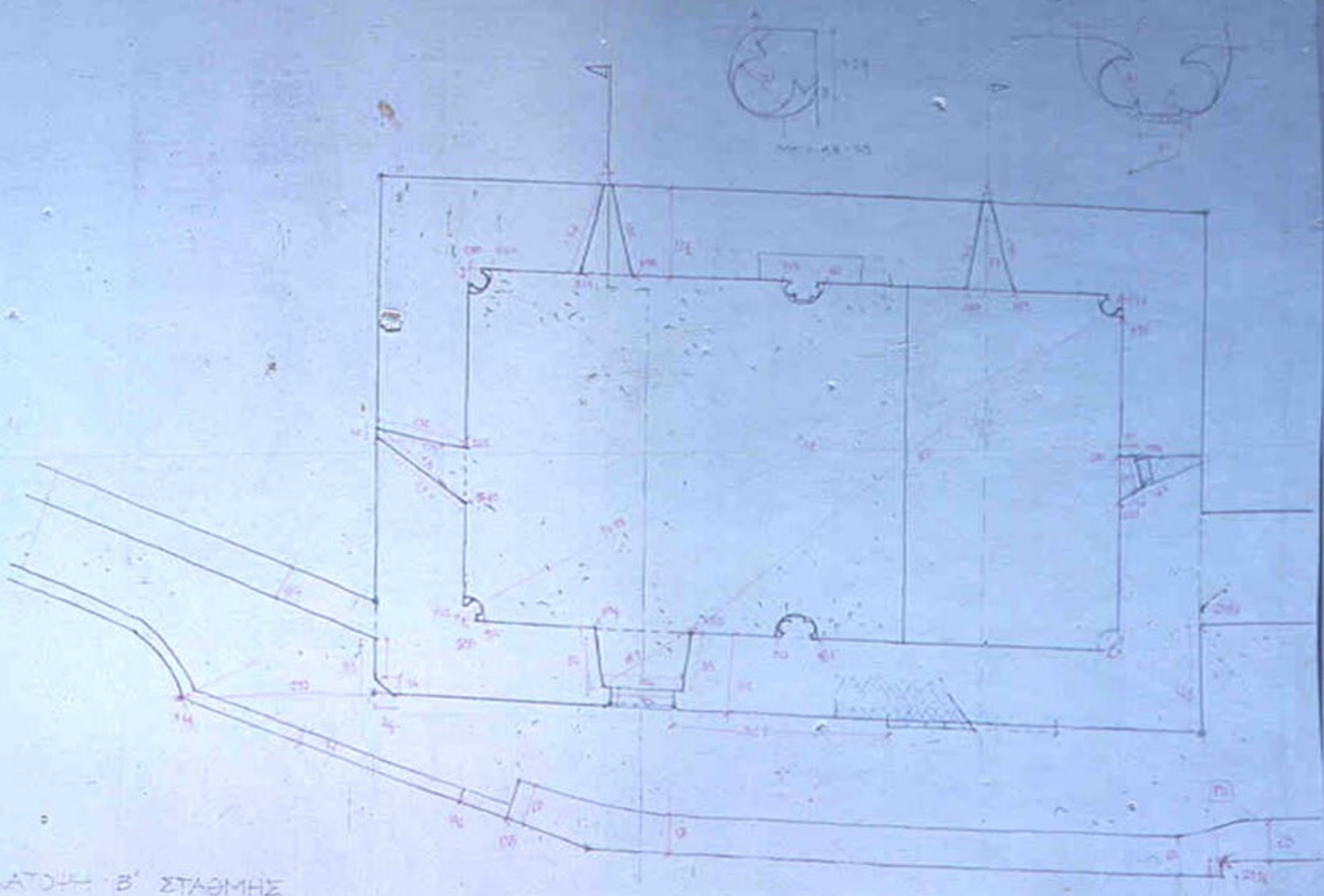
ТЕАТОР ПЕРСІДІА - А. ПАВЛОВ

ІНЖЕНЕРНО-АРХІТЕКТУРНИЙ БЮРО

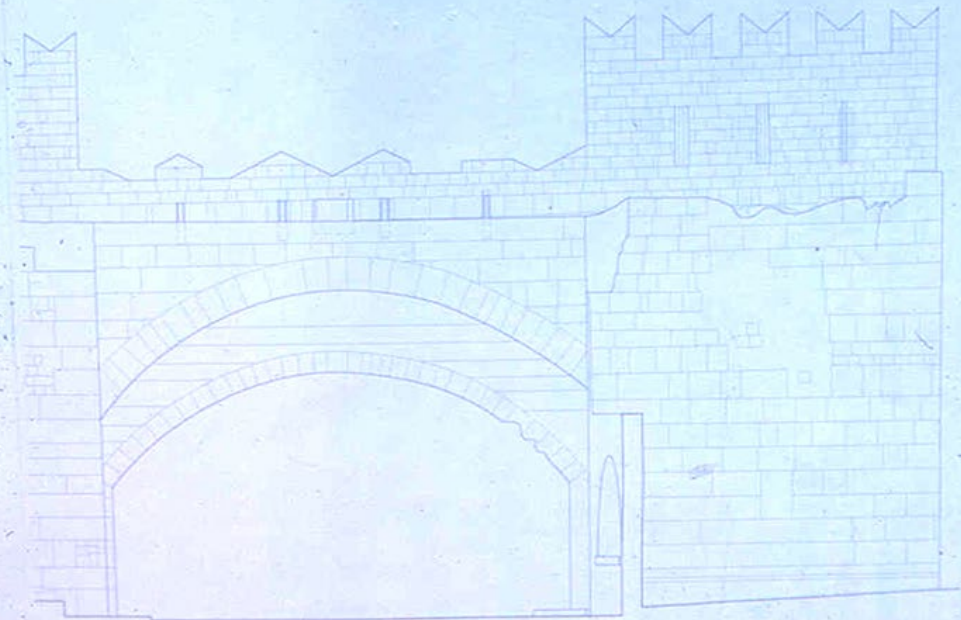
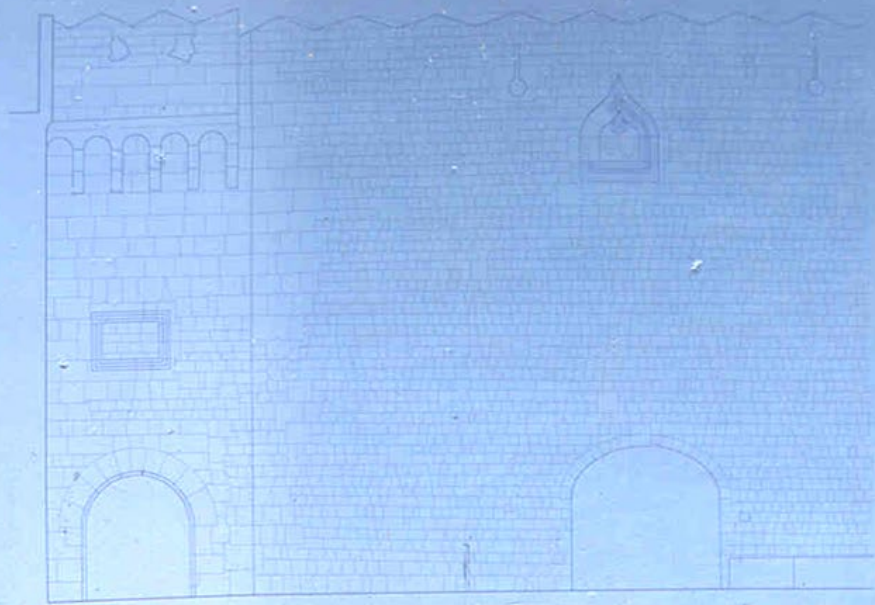

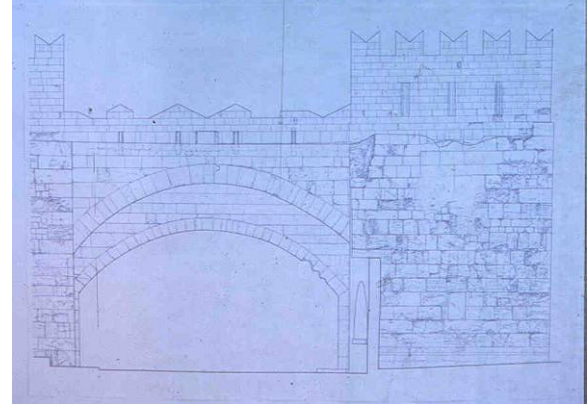
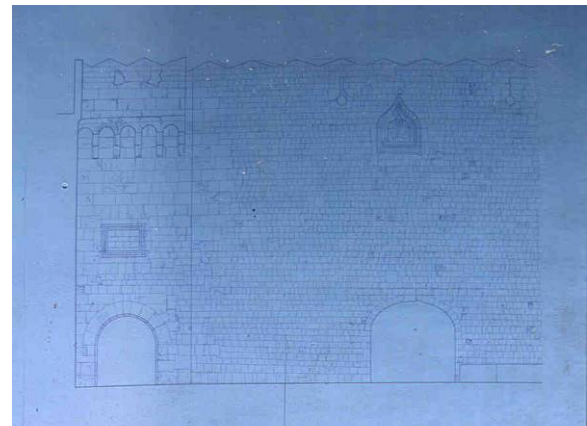
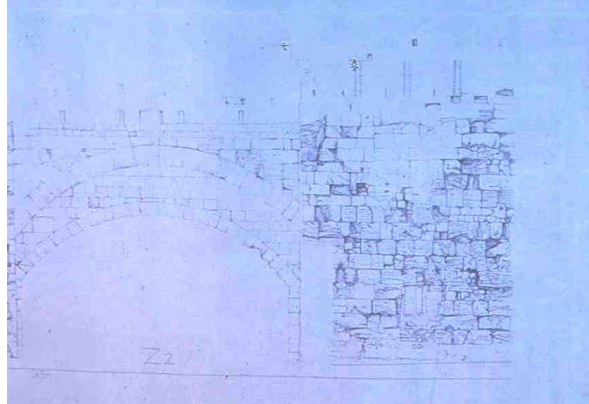
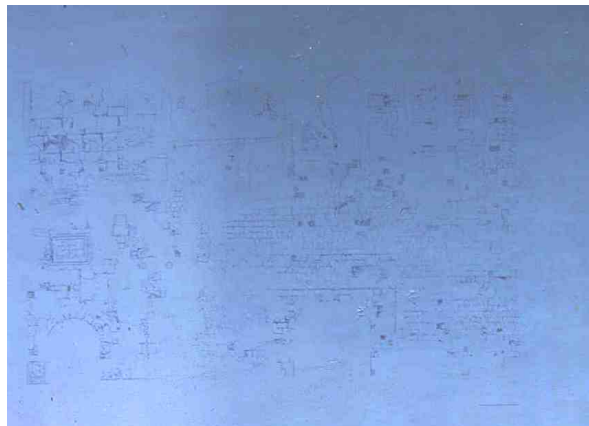
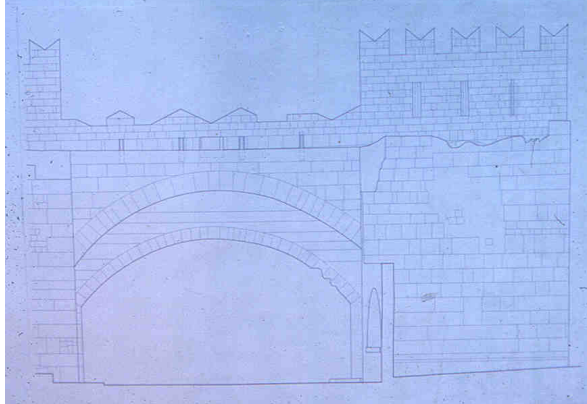
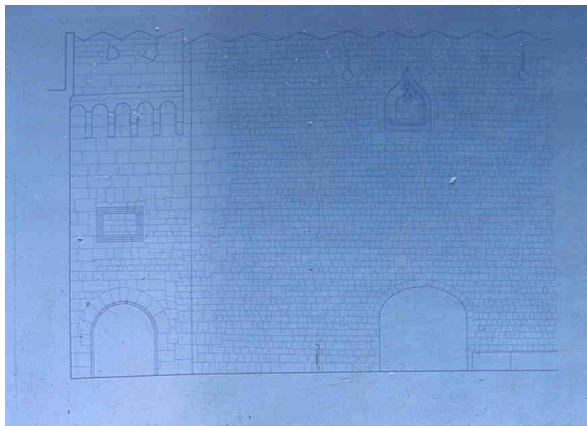
ΤΕΙΧΟΣ HEREDIA - ΑΓ ΠΑΥΛΟΥ

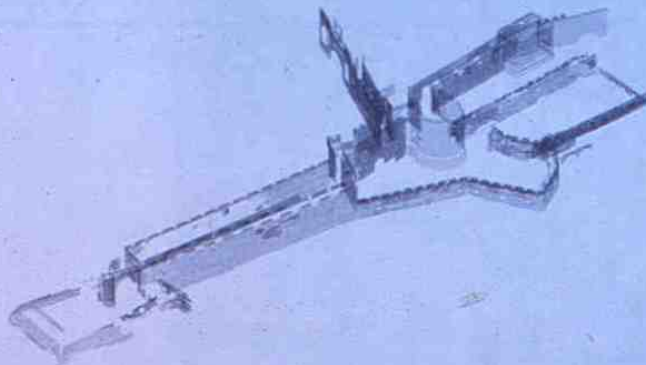
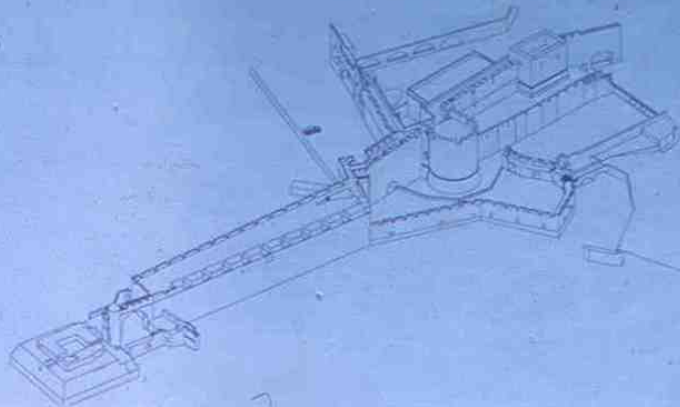
ΚΑΤΟΧΗ Β' ΣΤΑΘΜΗΣ

ZHMEIA TONOTPAΔOY

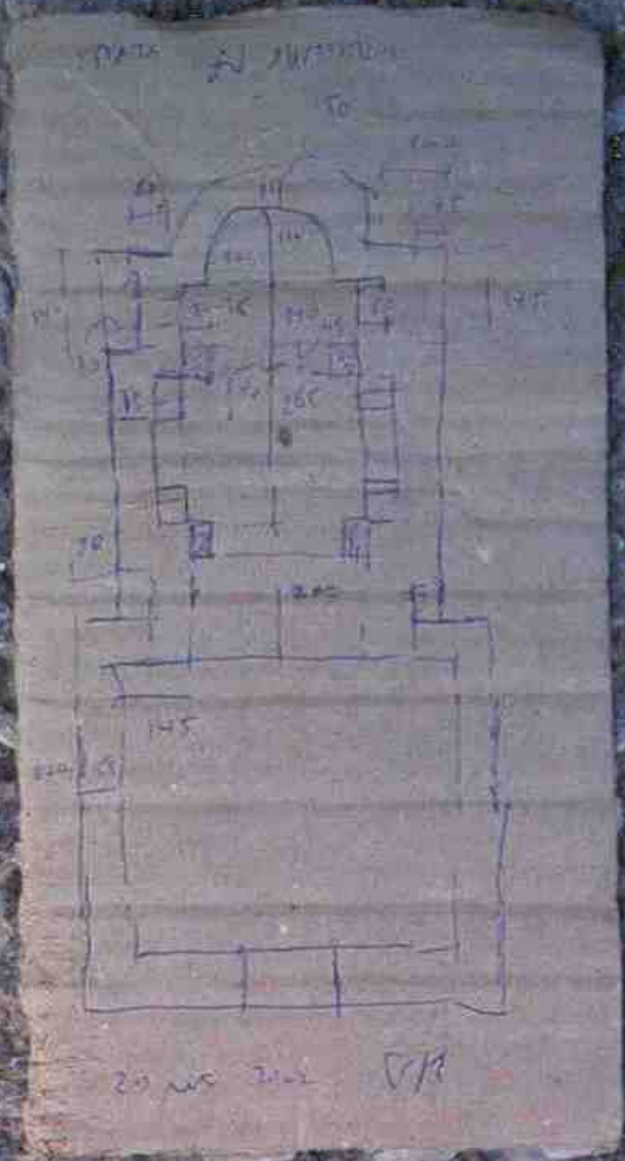

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Πρέβεζα, Οικία Οδού Εθνικής Αντίστασης

5. Σπουδή της ιστορίας της αρχιτεκτονικής του μνημείου

Οι επεμβάσεις αποκαταστάσεως μοναδική ευκαιρία για τη μελέτη της ιστορίας και της αρχιτεκτονικής του μνημείου (Πλ. Θεοχαρίδης)

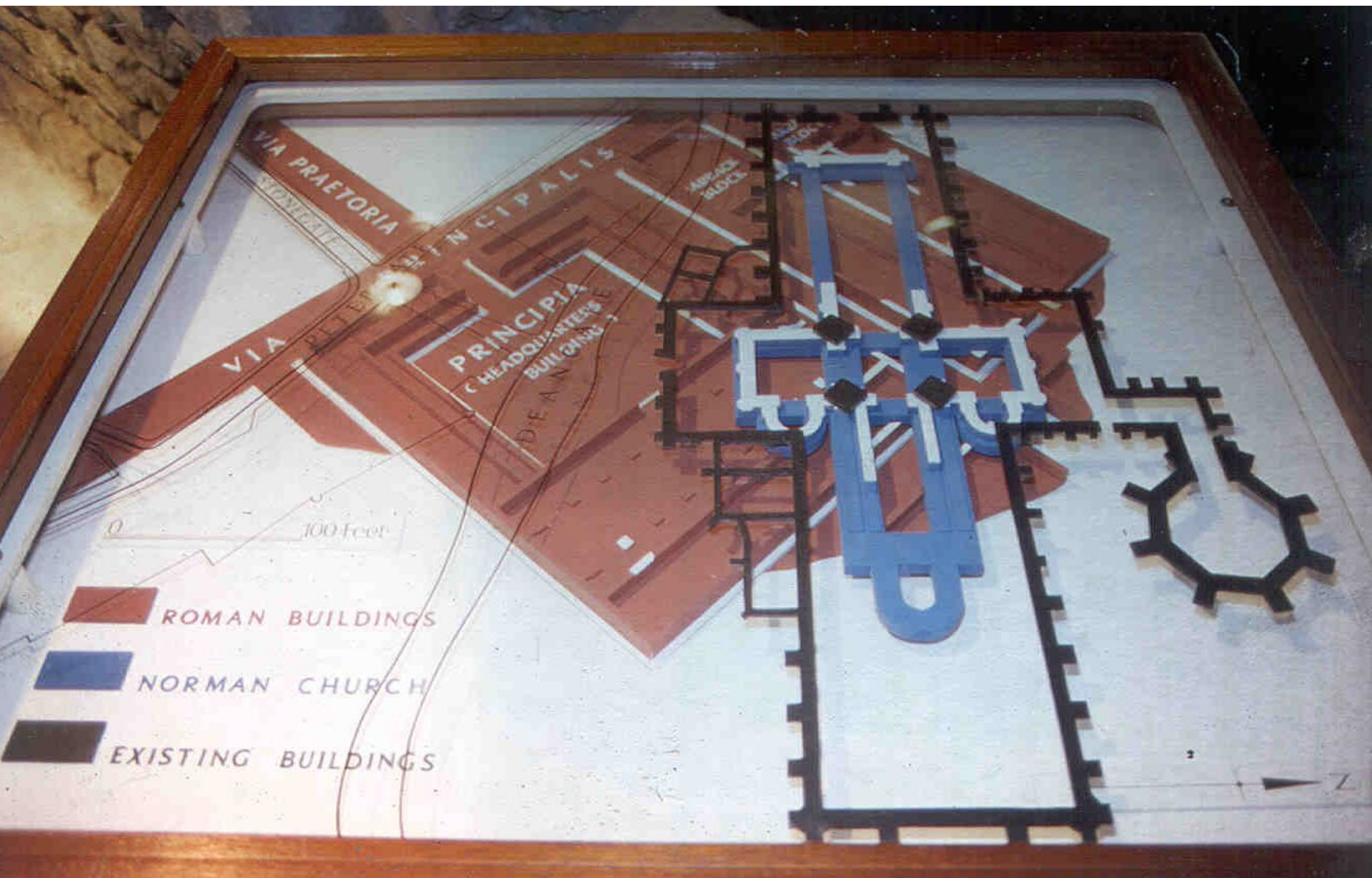
Μεγάλη ευθύνη του μελετητή

Σκοπός όχι μόνο η σωστή συντήρηση και αποκατάσταση αλλά και η επιστημονική αξιοποίηση του έργου μέσω δημοσιεύσεως των αποτελεσμάτων της έρευνας

Έρευνα ιστορίας αρχιτεκτονικής σε συνδυασμό με έργα αποκαταστάσεως

Αρχαιολογική προσέγγιση κατά την τεκμηρίωση (μέσω ερευνητικών τομών και τοπικών αποξηλώσεων) και κατά τη διάρκεια του έργου (προσεκτικές αποξηλώσεις και καθαιρέσεις, παρακολούθηση, συλλογή δειγμάτων υλικών, αποτύπωση ευρημάτων, παρατηρήσεις σε συστηματικές σημειώσεις)

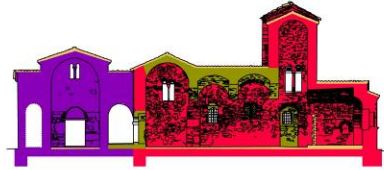
Στη μελέτη : αναλυτικές περιγραφές - συγκρίσεις για τις ανάγκες της μελέτης

Το York Minster και τα παλαιότερα κτήρια που υπήρξαν στην περιοχή

ΚΑΤΟΡΗ Α' ΣΤΑΘΜΗΣ

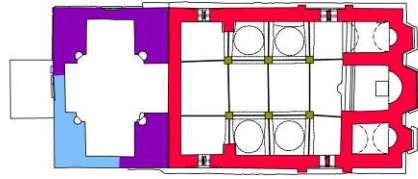
ΤΟΜΗ ΑΑ

ΤΟΜΗ ΕΕ

ΟΨΗ ΒΟΡΕΙΑ

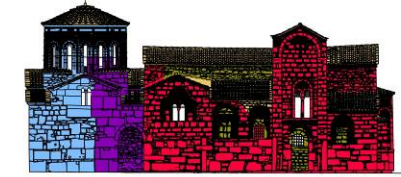
ΚΑΤΟΡΗ Β' ΣΤΑΘΜΗΣ

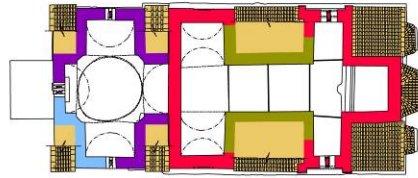
ΤΟΜΗ ΒΒ

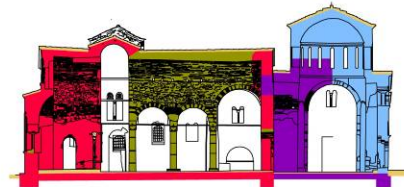
ΤΟΜΗ ΖΖ

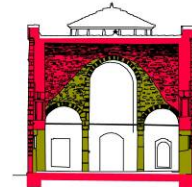
ΟΨΗ ΝΟΤΙΑ

ΚΑΤΟΡΗ Γ' ΣΤΑΘΜΗΣ

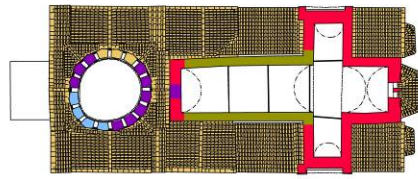
ΤΟΜΗ ΓΓ

ΤΟΜΗ ΗΗ

ΟΨΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ

ΚΑΤΟΡΗ Δ' ΣΤΑΘΜΗΣ

ΤΟΜΗ ΔΔ

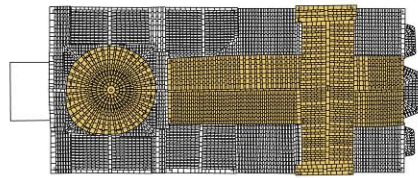
ΤΟΜΗ ΘΘ

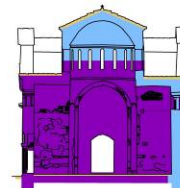
ΤΟΜΗ ΙΙ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

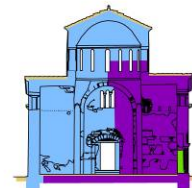
- 1283
- 14ος α.
- 1742
- C. 1860
- 20ος α.
- Δοκαζία 1990

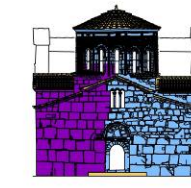
ΚΑΤΟΡΗ ΣΤΕΓΩΝ

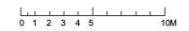
ΤΟΜΗ ΚΚ

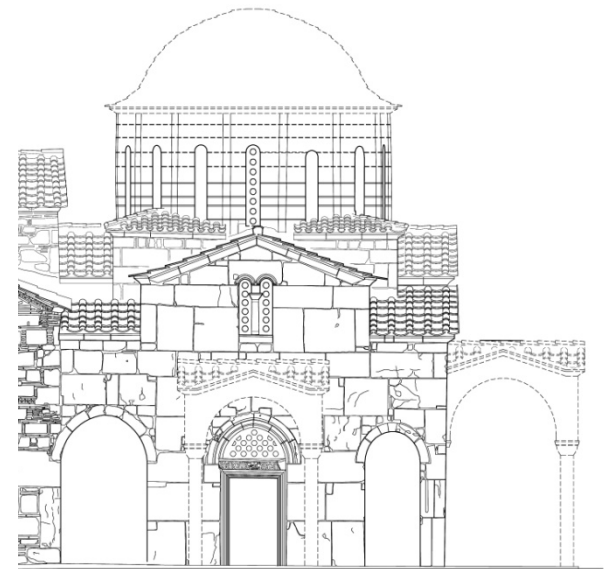
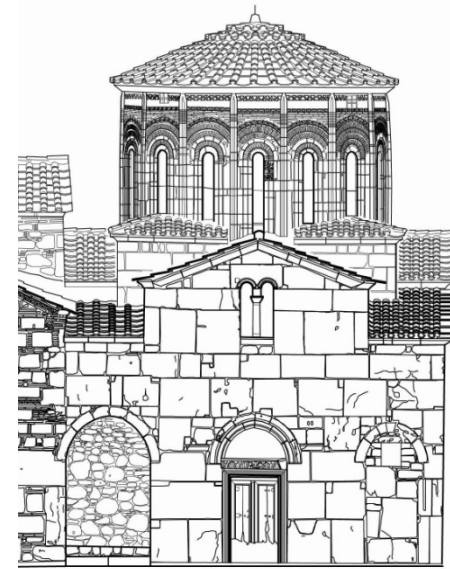
ΤΟΜΗ ΛΛ

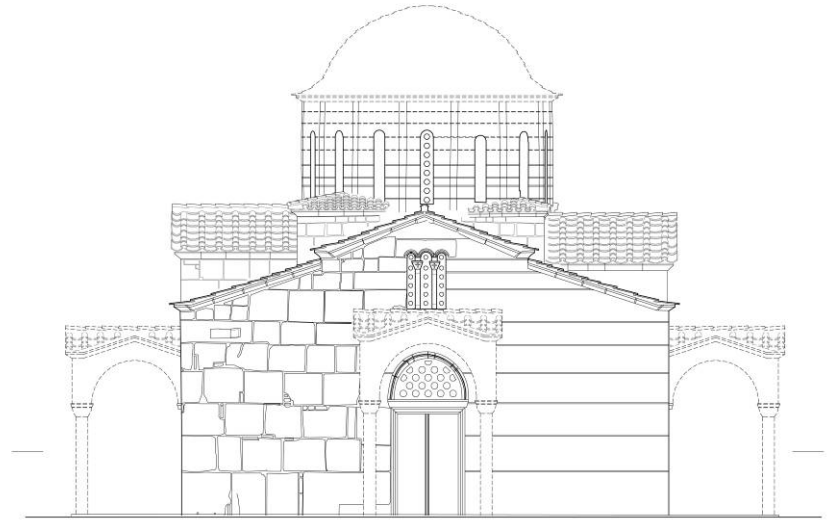
ΟΨΗ ΔΥΤΙΚΗ

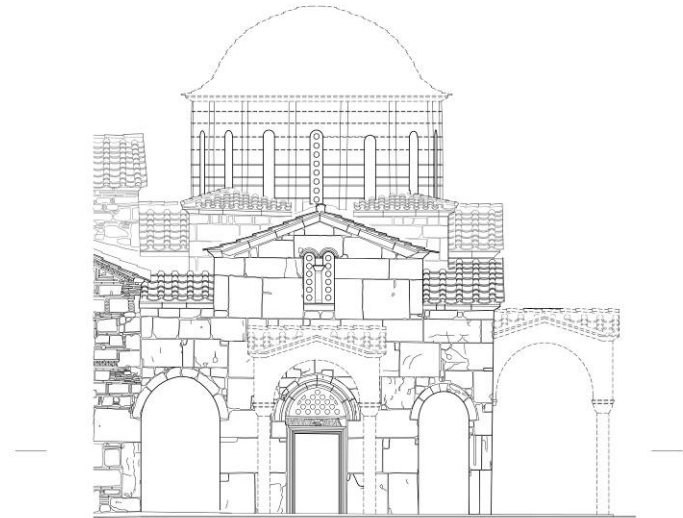
Πύλη (Πόρτα) Τρικάλων, Ναός Πόρτα-Παναγιάς

Πύλη (Πόρτα) Τρικάλων, Ναός Πόρτα-Παναγιάς, Εξωνάρθηξ

ΠΟΡΤΑ ΠΑΝΑΓΙΑ - ΕΣΘΙΑΡΟΣ - ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ - ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ - ΚΛ. 1:50

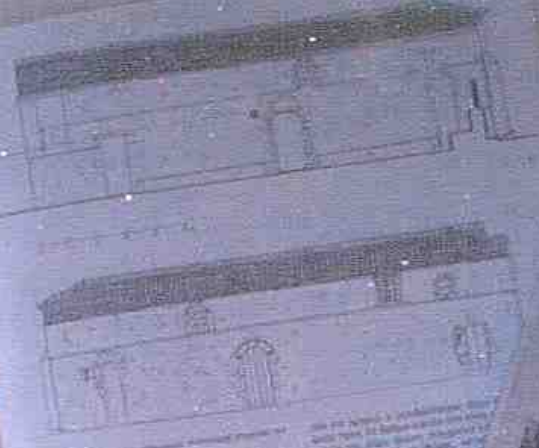
ΠΟΡΤΑ ΠΑΝΑΓΙΑ - ΕΣΘΙΑΡΟΣ - ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ - ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ - ΚΛ. 1:50

Πύλη (Πόρτα Τρικάλων) - Ναός Πόρτα-Παναγιάς

Η επιγραφή της αψίδας προέρχεται από τον 17ο αιώνα και αναφέρεται στην ίδρυση του ναού από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Β' τον Πορφυρογέννητο. Η επιγραφή είναι γραμμένη σε ελληνικά γράμματα και αναφέρει τον όνομα του αυτοκράτορα και του ναού. Η επιγραφή είναι πολύ σημαντική για την ιστορία του ναού και της πόλης. Η επιγραφή είναι γραμμένη σε ελληνικά γράμματα και αναφέρει τον όνομα του αυτοκράτορα και του ναού. Η επιγραφή είναι πολύ σημαντική για την ιστορία του ναού και της πόλης.

Η επιγραφή της αψίδας προέρχεται από τον 17ο αιώνα και αναφέρεται στην ίδρυση του ναού από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Β' τον Πορφυρογέννητο. Η επιγραφή είναι γραμμένη σε ελληνικά γράμματα και αναφέρει τον όνομα του αυτοκράτορα και του ναού. Η επιγραφή είναι πολύ σημαντική για την ιστορία του ναού και της πόλης. Η επιγραφή είναι γραμμένη σε ελληνικά γράμματα και αναφέρει τον όνομα του αυτοκράτορα και του ναού. Η επιγραφή είναι πολύ σημαντική για την ιστορία του ναού και της πόλης.

Αρχ. Γ. Σαββίδης, Ναός Αγ. Αθανασίου, Πάρος, 1980. Σχ. 1 και 2.

Ο ναός του Αγίου Αθανασίου στην Πάρο είναι ένα εξαιρετικό δείγμα της βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Ο ναός είναι κτισμένος με πέτρα και έχει ένα μοναδικό εσωτερικό χώρο. Ο ναός είναι κτισμένος με πέτρα και έχει ένα μοναδικό εσωτερικό χώρο. Ο ναός είναι κτισμένος με πέτρα και έχει ένα μοναδικό εσωτερικό χώρο. Ο ναός είναι κτισμένος με πέτρα και έχει ένα μοναδικό εσωτερικό χώρο.

Ο ναός του Αγίου Αθανασίου στην Πάρο είναι ένα εξαιρετικό δείγμα της βυζαντινής αρχιτεκτονικής. Ο ναός είναι κτισμένος με πέτρα και έχει ένα μοναδικό εσωτερικό χώρο. Ο ναός είναι κτισμένος με πέτρα και έχει ένα μοναδικό εσωτερικό χώρο. Ο ναός είναι κτισμένος με πέτρα και έχει ένα μοναδικό εσωτερικό χώρο. Ο ναός είναι κτισμένος με πέτρα και έχει ένα μοναδικό εσωτερικό χώρο.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
 ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
**Εκκλησίες στην Ελλάδα
 μετά την Άλωση**
 Τ. V

Πρέβεζα, Ναός Αγ. Αθανασίου. Δημοσίευση

Ένα μεσαιωνικό σπίτι

ΤΑ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ είναι πολύ διαφορετικά από τα δική μας. Οι παλαιές περιόδους της μεσαιωνικής αρχαιολογίας είναι οι πιο ενδιαφέρουσες και το λόγο για τις περιόδους από τα αρχαία χρόνια παραμένει τους δεν τους ξεχάσαμε. Μόνο στο σπίτι, κελύφους σε κερπίδι οικισμούς για να απομακρυνθούν από κτηνά της φάρμας. Για τους φτωχούς, σχεδόν βολύδες από τους αγρούς, ποτέ να δουλεύουν τα έλας και τα σπύρα έδωσαν τα γαλάκτα κριά. Η διατήσιν των κτηνοτρόφων κτηνοτρόφους. Όλοι η οικογένεια έμενε, κελύφους και περιόδους τους ελεύθερο χρόνο της σε σπίτι με ένα ή δύο δωμάτια (α). Για όλη την οικογένεια ήταν πολύ καλύτερα. Το Έξο σίνα, μέρους της κτηνοτροφίας ήταν ένα ιδιαιτέρως ασχημικό με δωμάτιο, το αβείο. Κάλυπταν τα σπύρα με διακοσμητικά κελύφους και κρηνοσύν φουτινές καταστρί στους τοίχους.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΕΡΑ
Τα περιστατήρια κελύφους είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΕΡΑ
Τα περιστατήρια κελύφους είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΕΡΑ
Τα περιστατήρια κελύφους είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια.

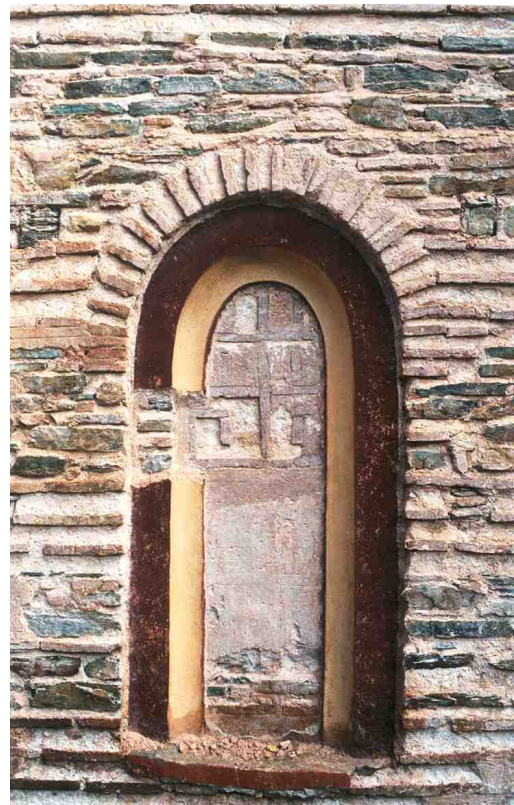
ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΕΡΑ
Τα περιστατήρια κελύφους είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΕΡΑ
Τα περιστατήρια κελύφους είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΕΡΑ
Τα περιστατήρια κελύφους είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΕΡΑ
Τα περιστατήρια κελύφους είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΕΡΑ
Τα περιστατήρια κελύφους είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια. Τα ξύλα είναι από ξύλο και διακοσμητικά με ζωγραφιστά σχέδια.

Μονή Βατοπεδίου, Καθολικό : αποξηλώσεις, τεκμηρίωση και αναπαράσταση της αρχικής μορφής

Μονή Βατοπεδίου, Καθολικό : αποξηλώσεις, τεκμηρίωση και αναπαράσταση της αρχικής μορφής

6. Διάγνωση των προβλημάτων και συνοπτική καταγραφή τους

Απαιτεί προσοχή, εμπειρία,
και, στην περίπτωση σύνθετων προβλημάτων,
τη συμμετοχή περισσότερων ειδικών
(αρχιτέκτονα, στατικού, εδαφοτεχνικού, γεωλόγου κλπ)

Εντοπισμός του είδους των προβλημάτων και γενική εκτίμηση της
σημασίας τους.

Αναλυτική καταγραφή προβλημάτων με σημειώσεις
σε σκαριφήματα, σχέδια και σε σημειωματάρια (σχόλια)

Τυποποίηση σχολίων κειμένων

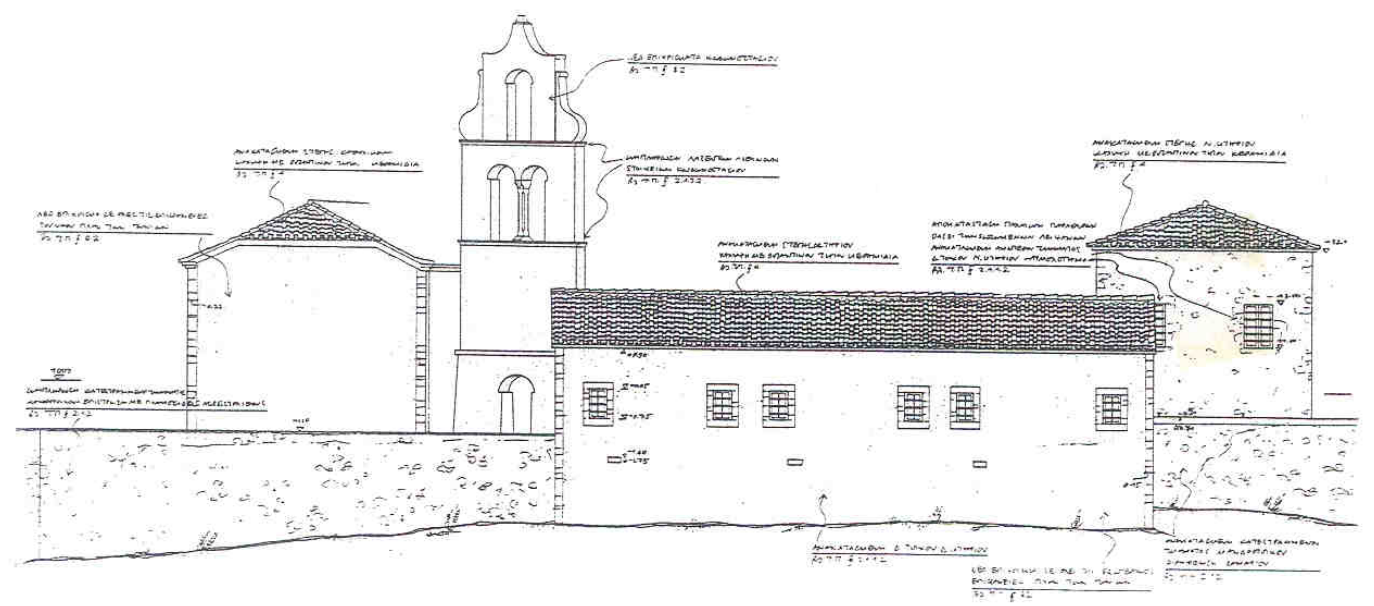
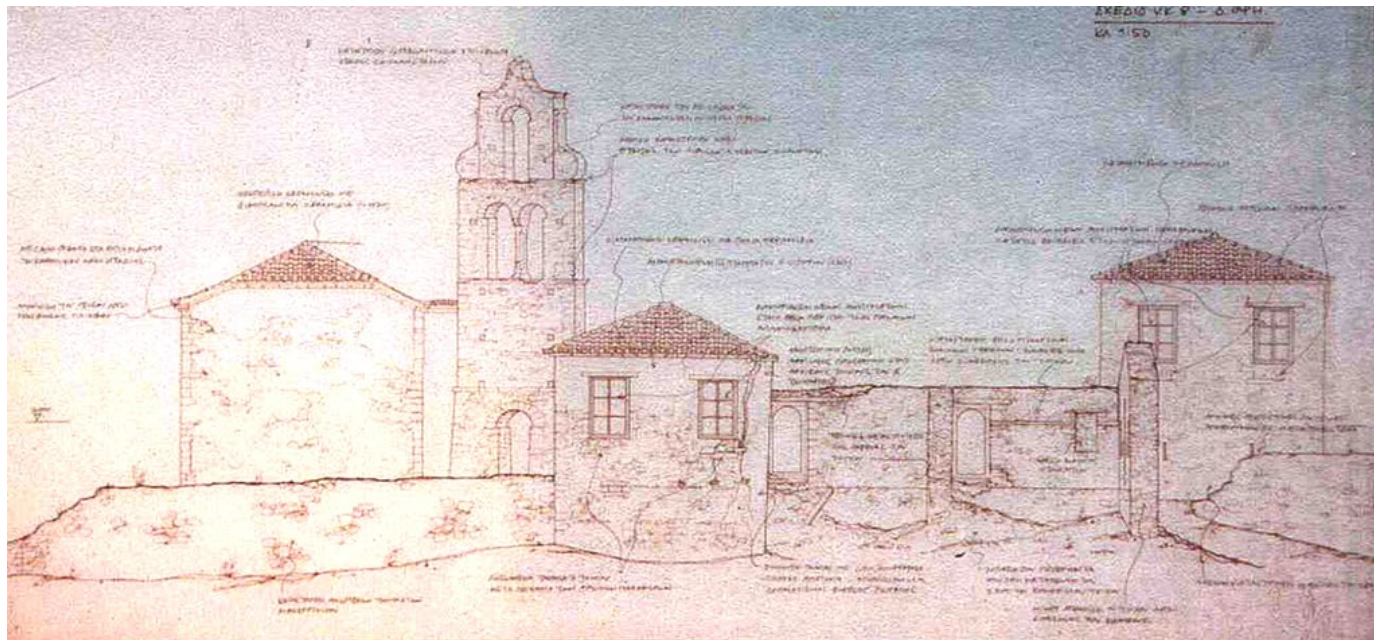
7. Διάγνωση των προβλημάτων και συνοπτική καταγραφή τους

Στη μελέτη :

Γενική καταγραφή και κατάταξη των προβλημάτων

(πέντε κατηγορίες :
προβλήματα δομοστατικά,
προβλήματα οικοδομικά,
προβλήματα αισθητικά,
προβλήματα αναδείξεως της ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας του μνημείου
και λειτουργικά προβλήματα)

Αναλυτική καταγραφή προβλημάτων ανά οικοδομικό στοιχείο

Σχέδια Μελέτης Συντήρησης και Αποκατάστασης - Αποτύπωση / Διάγνωση - Πρόταση

8. Καθορισμός στόχων επέμβασης

Στόχοι της επεμβάσεως :

η αναίρεση των προβλημάτων
που έχουν εντοπισθεί κατά τη διάγνωση

(Αντιμετώπιση των δομικών και οικοδομικών
προβλημάτων του κελύφους,
η αισθητική αναβάθμιση και η ανάδειξη
της ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας του μνημείου
και η λειτουργική αξιοποίησή του)

Συσχετισμός με τα δεδομένα (σημασία, χρήσεις)

9. Καθορισμός αρχών επέμβασης

Οι αρχές της επεμβάσεως καθορίζονται με βάση τις γενικά παραδεκτές σήμερα αρχές που απορρέουν από τις διεθνείς συμβάσεις σε συνδυασμό με τις ειδικές συνθήκες και τα δεδομένα της συγκεκριμένης περιπτώσεως.

Βασικές αρχές της επεμβάσεως με γενική εφαρμογή :

α. Η διατήρηση της αυθεντικότητας του μνημείου μέσω της διατηρήσεως και συντηρήσεως κατά το δυνατόν περισσότερων από τα αυθεντικά του στοιχεία.

β. Ο σεβασμός όλων των ιστορικών φάσεων του μνημείου μετά από την αξιολόγησή τους. Απάλειψη ιστορικών τεκμηρίων μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο προκειμένου περί νεωτέρων και χωρίς καλλιτεχνική αξία στοιχείων, που έχουν αλλοιώσει ή έχουν αντικαταστήσει αξιόλογα αυθεντικά, η αποκατάσταση των οποίων είναι δυνατή.

γ. Η χρήση, όπου αυτό είναι δυνατόν, παραδοσιακών υλικών και τρόπων δομής, βελτιωμένων αν αυτό θεωρηθεί απαραίτητο. Όπου τα παραδοσιακά υλικά και οι τρόποι δομής κρίνονται ακατάλληλοι ή ανεπαρκείς είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν δοκιμασμένα νέα υλικά και σύγχρονες μέθοδοι.

δ. Η κατά το δυνατόν αναστρεψιμότητα των επεμβάσεων.

ε. Η ένταξη με τρόπο διακριτό από τις αυθεντικές των νέων κατασκευών.

10. Καθορισμός βασικών επιλογών επέμβασης

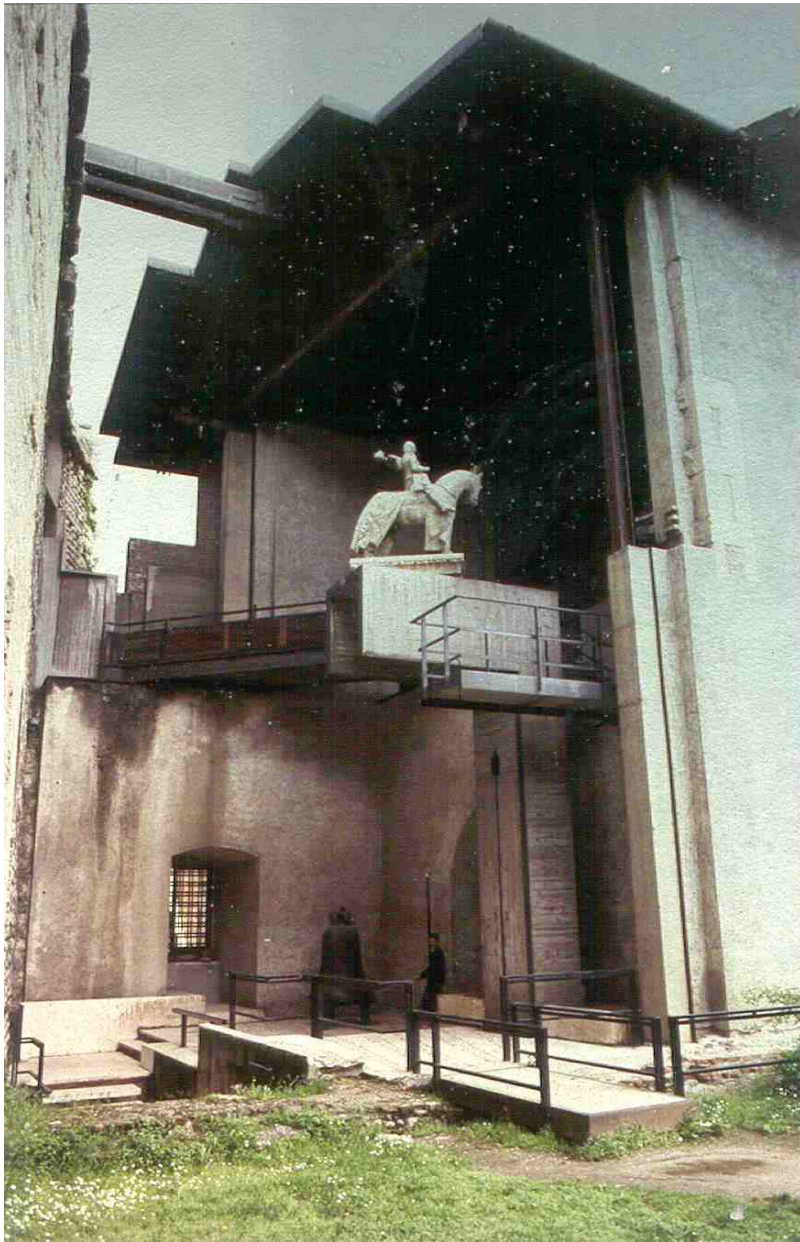
Συσχετισμός με τη σημασία του μνημείου
και των επί μέρους στοιχείων του
(αξιολόγηση κάθε οικοδομικού στοιχείου),
τις χρηστικές ανάγκες (κτιριολογικό πρόγραμμα)

Βασικές αποφάσεις επεμβάσεως ανά τμήμα του μνημείου
ή ανά οικοδομικό στοιχείο

Στη μελέτη :   Γενική παρουσίαση της προτάσεως

Μονή Βατοπεδίου

Verona, Castel Vecchio

11. Επιλογή τεχνικών επέμβασης

Η επιλογή των τεχνικών επεμβάσεως αποτελεί κατακλείδα της σύνθετης διαδικασίας της παραγωγής κάθε μελέτης συντηρήσεως και αποκαταστάσεως ενός μνημείου.

Συσχετισμός με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το μνημείο αλλά και με τη σημασία του, με τα οικονομικά δεδομένα, με τις επί τόπου δυνατότητες (υλικά, οικοδομικά συνεργεία)

Στη μελέτη :

Τεχνική περιγραφή επεμβάσεως ανά οικοδομικό στοιχείο

12. Καθορισμός διαδοχής των επί μέρους επεμβάσεων

Πορεία εργασιών

Φάσεις υλοποίησης μεγάλων έργων
που σχετίζονται
με υπάρχουσες και μελλοντικές χρήσεις,
οικονομικά κλπ. πρακτικά ζητήματα

13. Παρουσίαση της Μελέτης

Σκοπός της εκπονήσεως
μιας μελέτης συντηρήσεως και αποκαταστάσεως
είναι το ίδιο το έργο

Η παρουσίαση της μελέτης εξαρτάται από τις συνθήκες

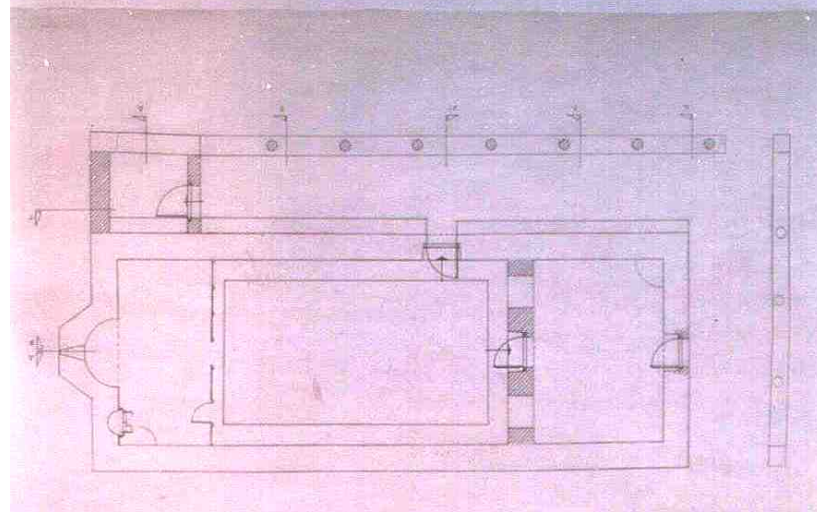
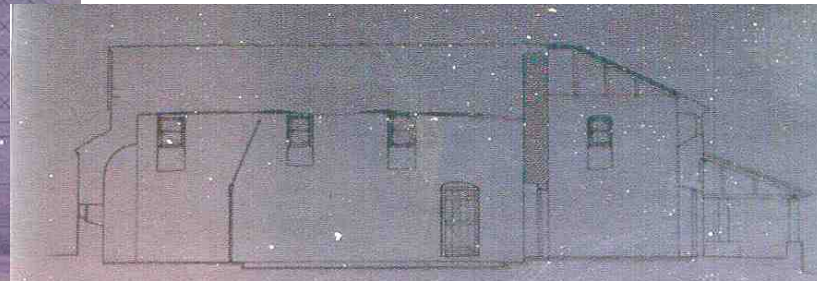
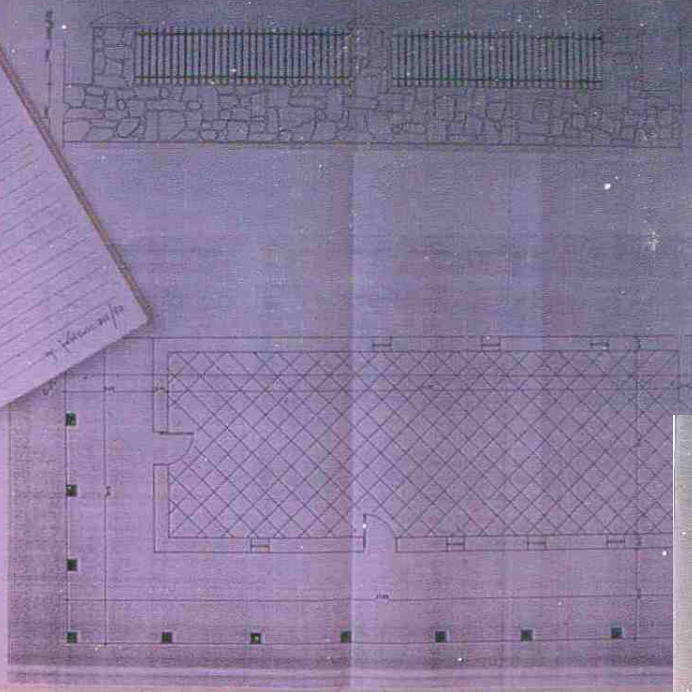
Προδιαγραφές επιβεβλημένες
από τις ελέγχουσες υπηρεσίες
[λ.χ. Προδιαγραφές ΥΠΠΟ]

Ελαχιστοποίηση εργασίας παρουσιάσεως
σε ειδικές περιπτώσεις
(οικονομία, έλλειψη χρόνου κλπ)

Handwritten notes on a piece of lined paper, partially overlapping the architectural drawing. The text is illegible due to the angle and lighting.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Τ.Δ.Π.Ε.Α.Ε

ΕΓΣΤΡΟΦΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ
ΣΤΑ ΜΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΟΚΗΝΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΡΟΣΟΥ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΣΟΤΥΠΩΣΗ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΓΩΝΙΑΣ
ΕΣΥΡΓΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΟΥΣ ΑΝΑΓΛΩ ΣΤΗ ΜΕΣΑΙΟΚΗΝΗ ΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΡΟΣΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Τ.Δ.Π.Ε.Α.Ε

ΕΓΣΤΡΟΦΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ
ΣΤΑ ΜΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΟΚΗΝΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΡΟΣΟΥ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΣΟΤΥΠΩΣΗ
ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΓΩΝΙΑΣ ΟΙΚΥΡΓΕΣΕΩΝ & ΜΕΛΟΥΣ ΑΝΑΓΛΩ
ΣΤΗ ΜΕΣΑΙΟΚΗΝΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΡΟΣΟΥ

ΣΧΕΔΙΑ 1.500 / 1.250

Μελέτη: Γ. Μανωλάκης, Α. Μανωλάκη, Α. Μανωλάκης, Α. Μανωλάκης
Σχεδιασμός: Γ. Μανωλάκης, Α. Μανωλάκη, Α. Μανωλάκης, Α. Μανωλάκης

ΜΑΪΟΣ 2011

14. Έλεγχος - έγκριση της Μελέτης

Υποβολή μέσω του φορέα που ανέθεσε τη μελέτη
στις αρμόδιες για έγκριση υπηρεσίες

(Τοπική Εφορεία → Διεύθυνση Αναστηλώσεως →
ΚΑΣ → Απόφαση)

ή

(Τοπική Εφορεία → Τοπικό Συμβούλιο →
Διεύθυνση Αναστηλώσεως → Απόφαση)

ΚεΔΑΚ κλπ

Παρακολούθηση της διαδικασίας εγκρίσεως
- διευκρινήσεις - συμπληρωματικά στοιχεία

Παράσταση μελετητών σε Συμβούλια (ΚΑΣ, ΔΣ ΚεΔΑΚ)

15. Επιλογή τρόπου εκτέλεσης του έργου

Δημοπράτηση - Αυτεπιστασία

Οργάνωση του έργου κατά περίπτωση
(ρόλος μελετητή, τεχνικές υπηρεσίες)

Δικλείδες ασφαλείας
(άνεση χρόνου, προσοχή,
συνεχής έλεγχος και παρακολούθηση, αναθεωρήσεις)

16. Οργάνωση του έργου

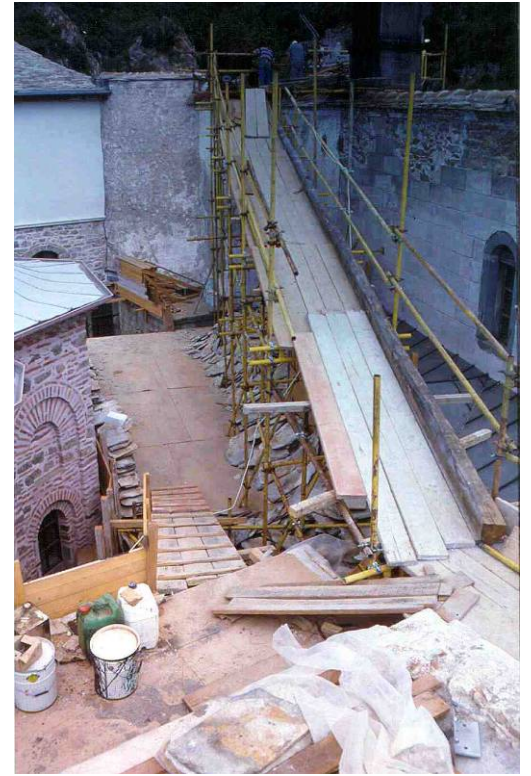
Οργάνωση του εργοταξίου
Εξυπηρέτηση πρακτικών αναγκών
(εύκολη προσπέλαση, ασφάλεια)

Επίτευξη της ελάχιστης διαταραχής δραστηριοτήτων
σε παρακείμενους χώρους

Προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος

Αξιοποίηση έργων για εκπαιδευτικούς σκοπούς
(ειδικοί επισκέπτες, ενημέρωση του κοινού γενικά)

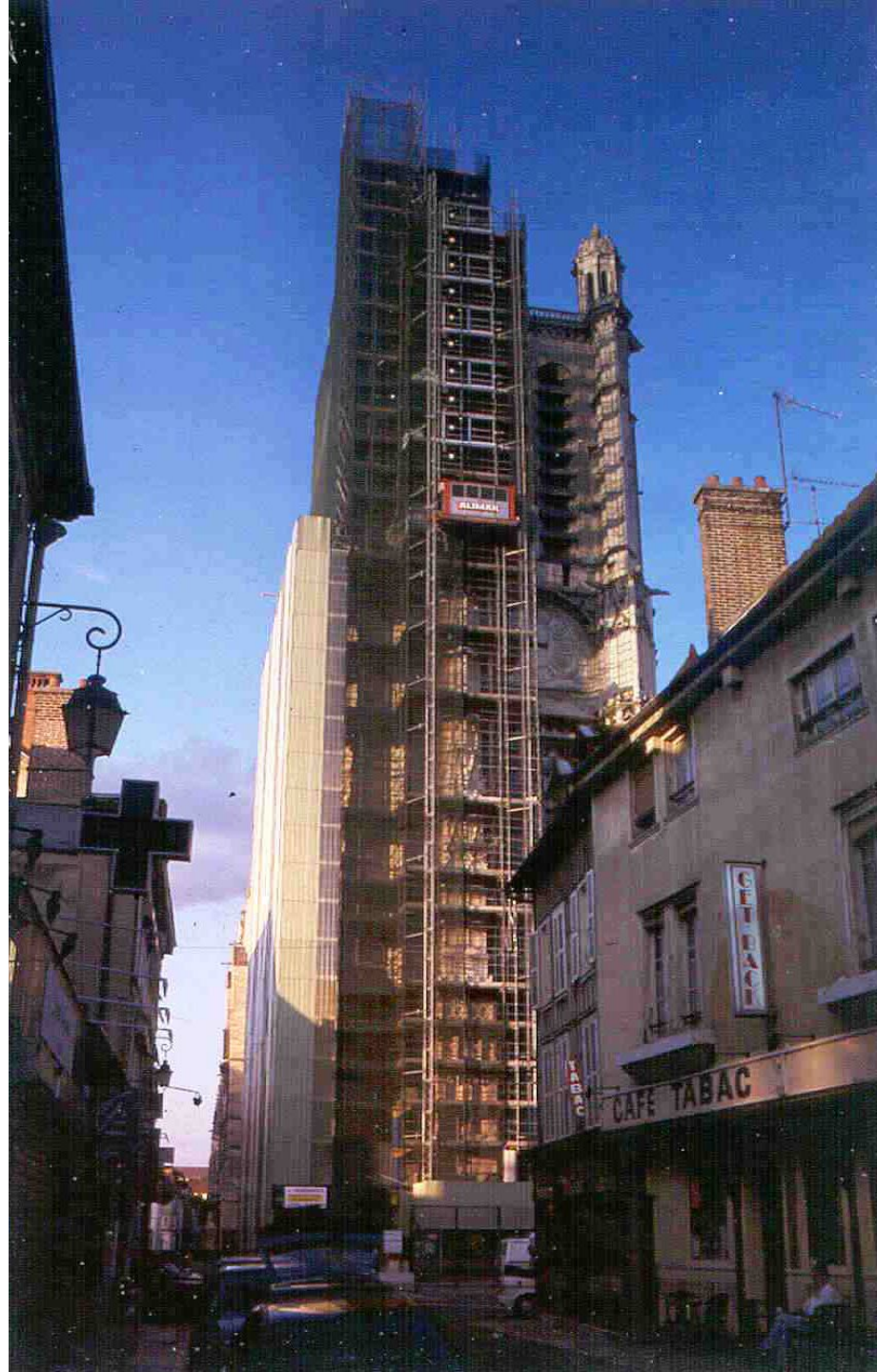

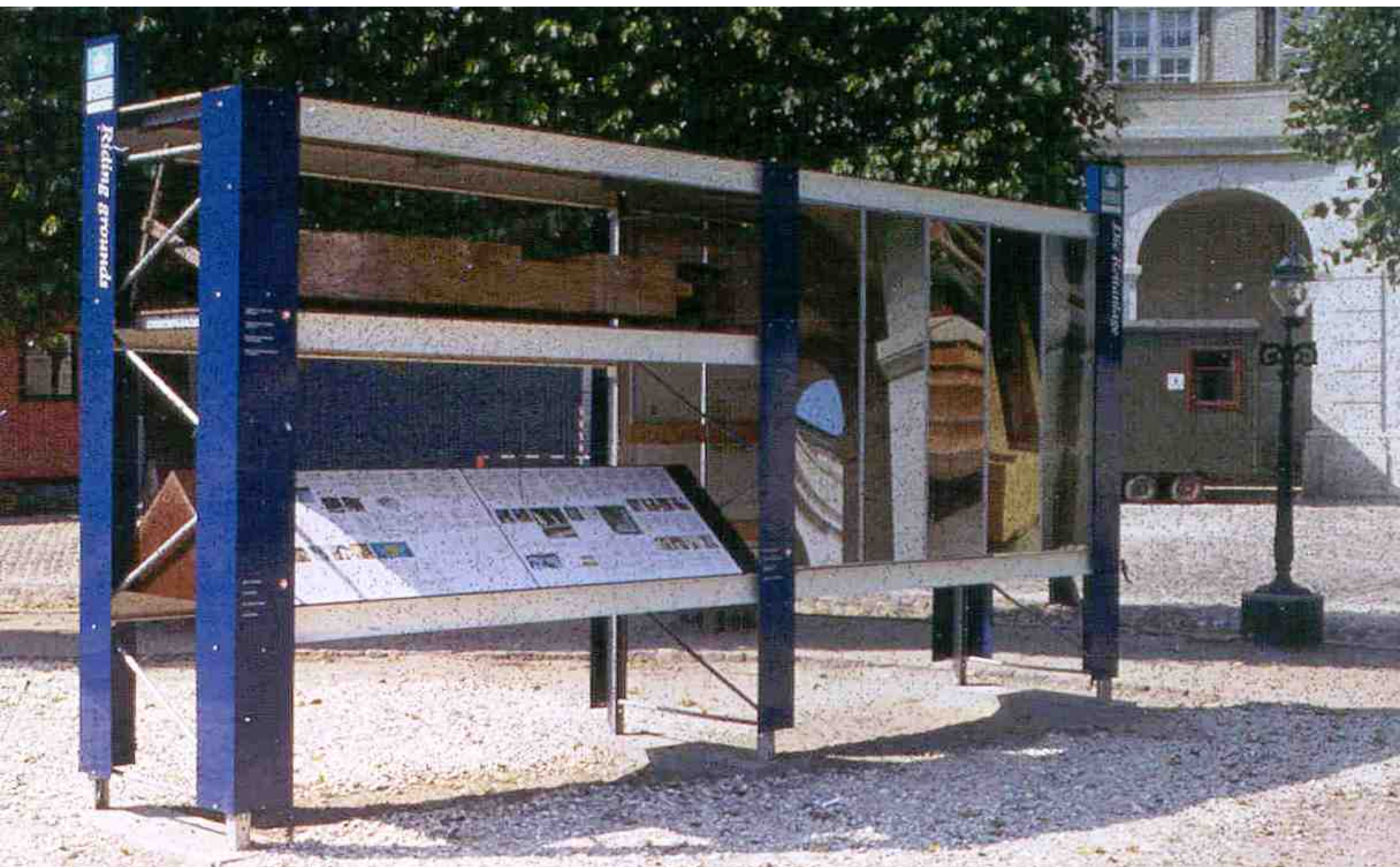

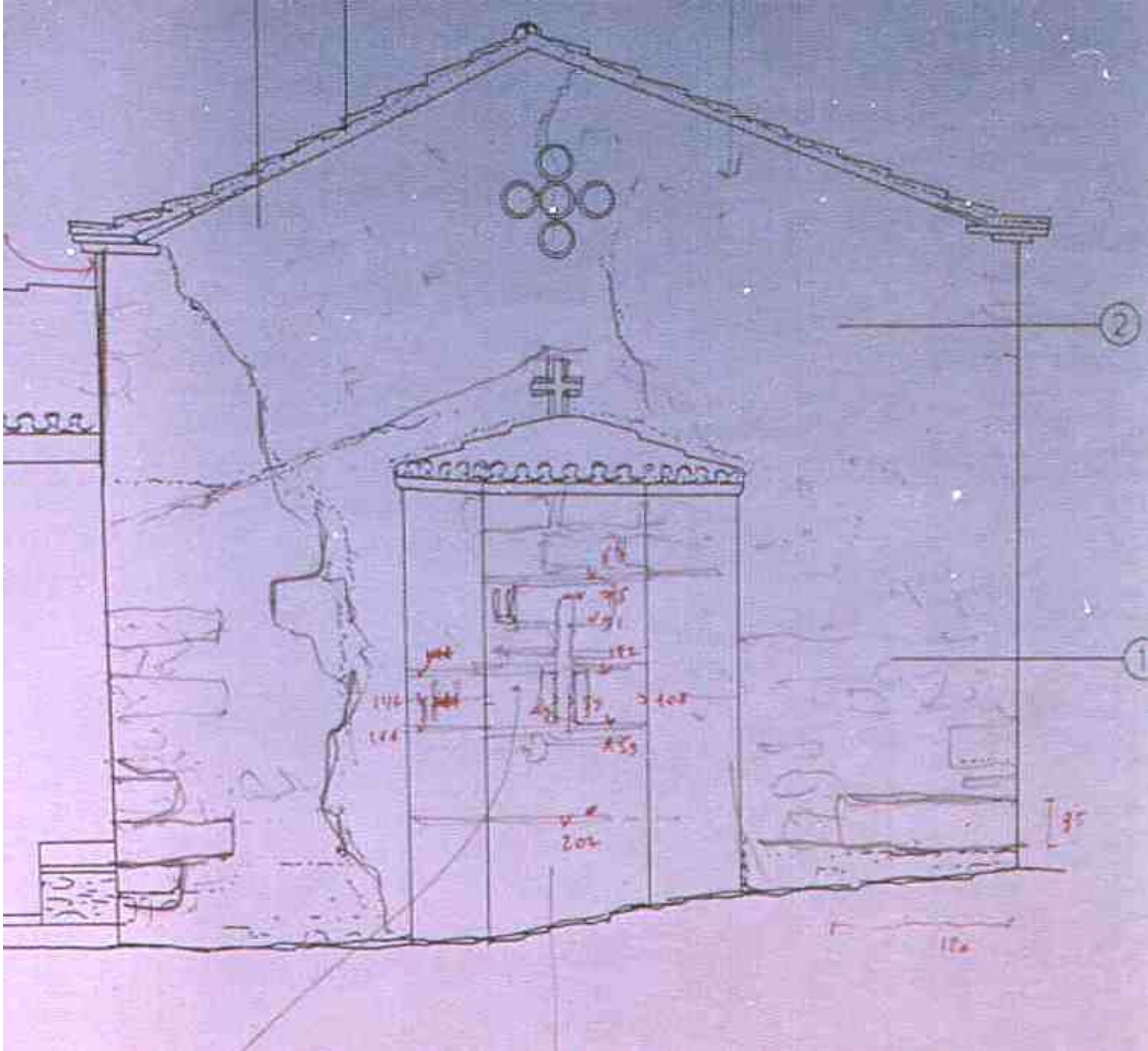
17. Επίβλεψη έργου

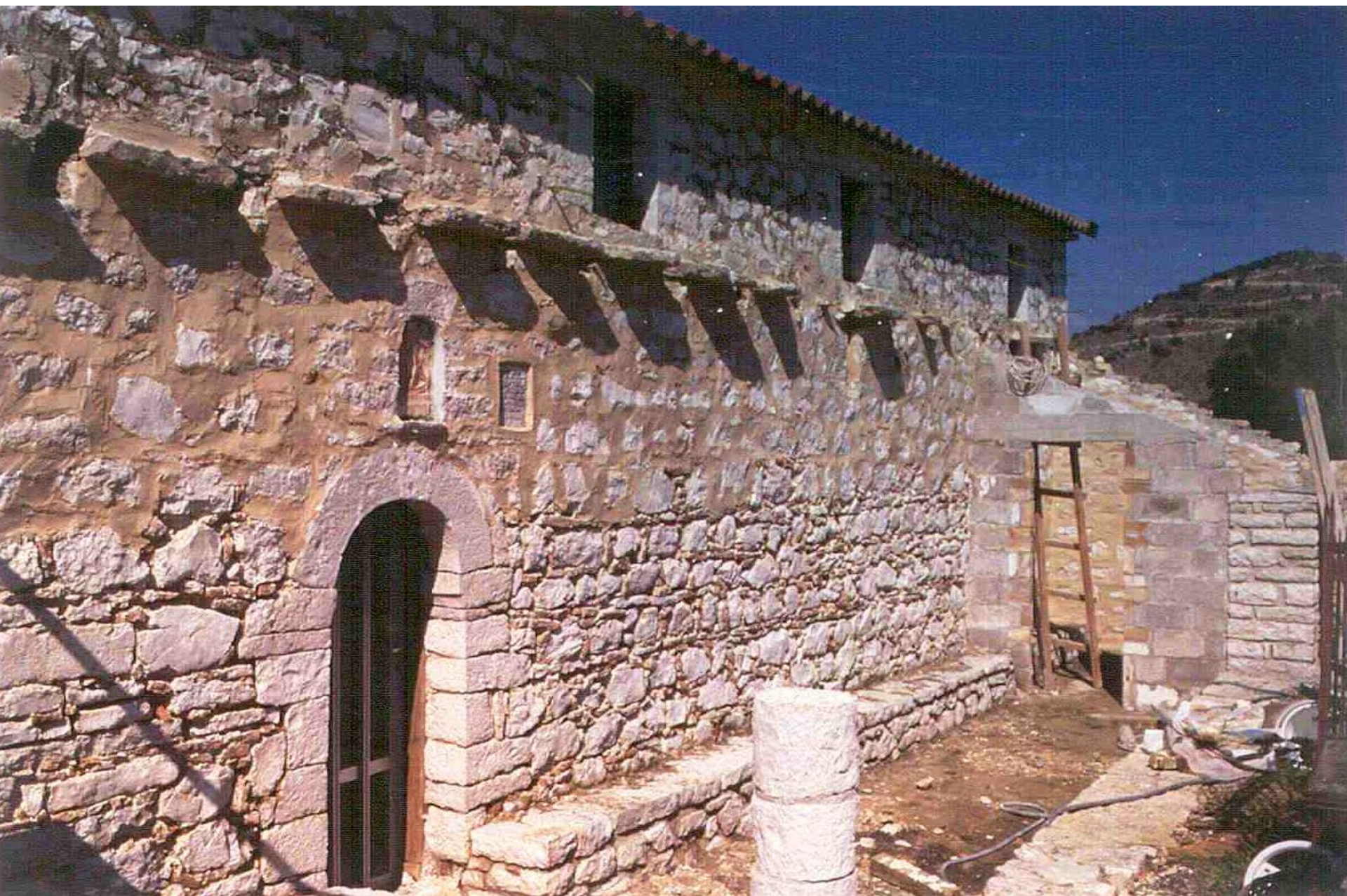
Εντελώς απαραίτητη η συστηματική επίβλεψη

Μεγάλης σημασίας η δυνατότητα επιβλέψεως από τον μελετητή

Πάντοτε νέα δεδομένα κατά την εκτέλεση του έργου

Ανάγκη ευέλικτης επιβλέψεως

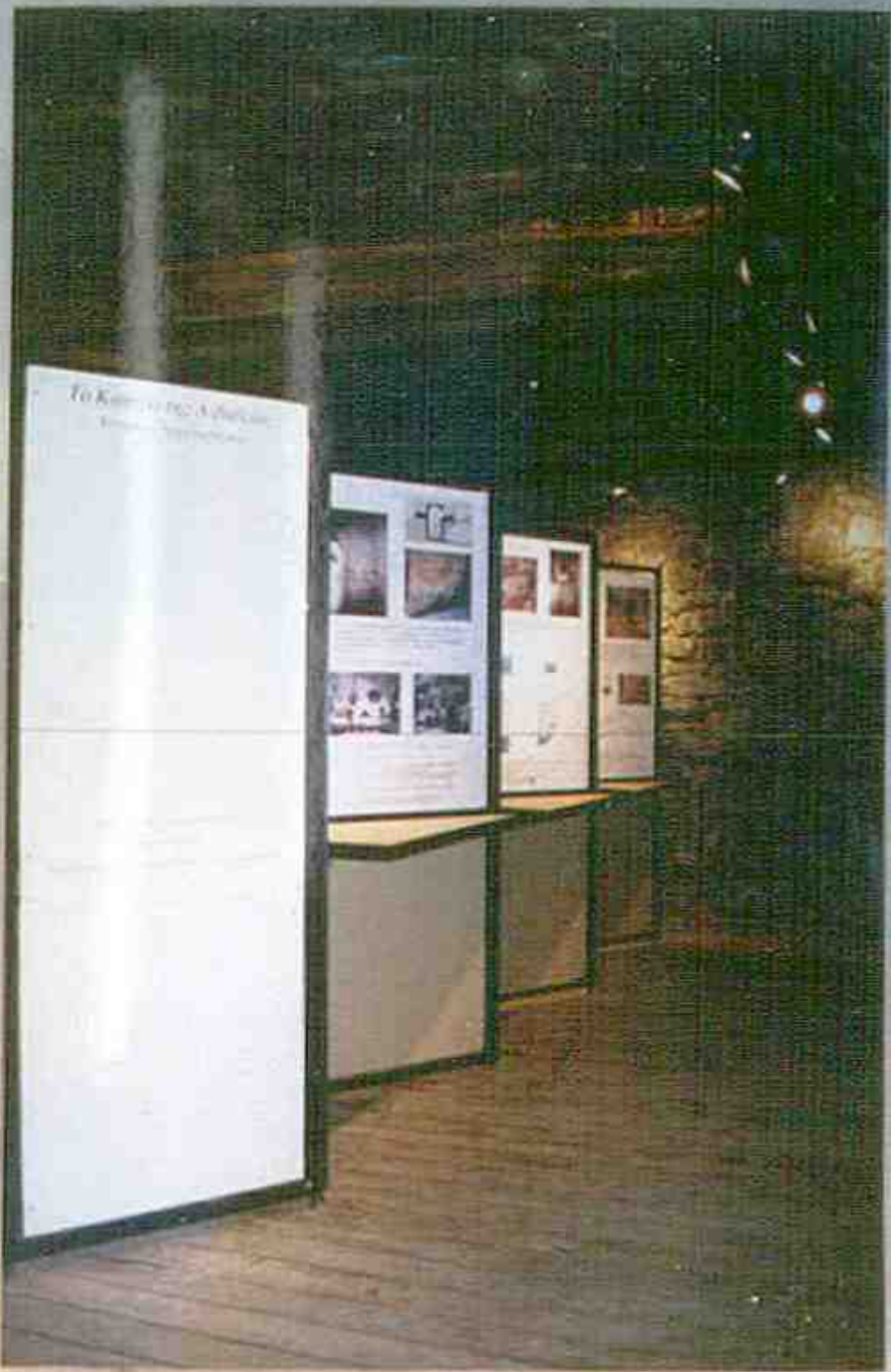

18. Απόδοση έργου

Απαραίτητη η πλήρης απόδοση του έργου

Δημοσίευση έργων

Δήμος Λιβαδειάς

Το Κάστρο της Λιβαδειάς

Ιστορία - Αρχιτεκτονική

Κατάλογος Έκθεσης

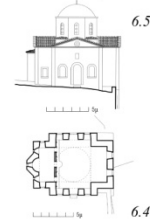
Μέλη του Επαγγελματικού Σώματος Μνημειακών - Αρχαιολογικών - Μουσικών & Συναφών Αρχαιοτήτων - Αρχιτέκτων

6.2

6.3

6.5

6.4

6.6

6.7

6.8

« ... Η πάνω πόλη σκαρφαλώνει ανάμεσα σε παράξενα βράχια που οι μυτερές τους άκρες ξεπροβάλλουν πάνω από τα σπίτια, στην απότομη κορυφή, σωριασμένοι τοίχοι δείχνουν τη θέση του παλιού κάστρου, χτισμένου, όπως λένε, από τους Καταλανούς... »

(H.Belle, Voyage en Grece (1861-1874))

6.9

6.10

6.11

6.12

6.13

6.14

6.15

- 6.1 Νεότερες στερεωτικές επιμβάσεις στο κάστρο
1938 Δεκαετία 1960 1993-1998
- 6.2 Το κάστρο γύρω στο 1840 (J.Skene)
- 6.3.5 Ο ναός της Αγίας Σοφίας
- 6.3 Αποψη από τα δυτικά 6.4 Κάτοψη 6.5 Βόρεια όψη
- 6.6 Οι οχυρώσεις της Βορειοανατολικής γωνίας στις αρχές του 20ου αιώνα (ταχυδρομικό δελτάριο)
- 6.7 Το κάστρο στη δεκαετία του 1930 (Cowan Library - Courtauld Institute of Art)
- 6.8 Η Λιβαδειά και το κάστρο της στη δεκαετία του 1960 (Καραμάνης)
- 6.9 Η ανακατασκευασμένη από την Αρχαιολογική Υπηρεσία πύλη του προτείχισματος του εξωτερικού περιβόλου (δεκαετία 1960)
- 6.10.15 Οι οχυρώσεις της βορειοανατολικής γωνίας κατά τη διάρκεια των εργασιών αποκαταστάσεώς τους (1993 - 1998)